

Vsak gasilec bodi steber državi

Nobene organizacije ni, ki bi ob raznih slovesnih prilikah slišala toliko priznanja in toliko pohvale, kakor je prostovoljno gasilstvo. Sirena zapoje, trobenta se oglasi in nihče izmed gasilcev ne vpraša: komu gori? Kdo je v nevarnosti? Vsak plane iz postelje in hiti pomagat. Ve samo to, da je v nevarnosti imetje človeka, družine, morda cele vasi. Taka pripravljenost društva je res vzorna in prav zato hvale in pohvale vredna.

Ko pa je gasilska misel, čut, srce in pripravljena odločna volja usmerjena na človeka v nevarnosti, na človeško družbo, je sama po sebi dana tudi druga naloga gasilcu. Naloga namreč ta, da gasilec ne sme v življenju obtičati samo pri tej, svobodno izbrani nalogi v prid človeku in človeški družbi, marveč se mora njegova pripravljenost razširiti preko domače okolice in preko naloge, da pomaga samo ob požaru in morda še ob povodnji ali kakih drugih nenadni nezgodi. Gasilec se mora zavedati, da je kot član velike družbe dolžan tudi tej družbi vedno pomagati, družbi namreč, ki se ji pravi d r ž a v a.

Bodimo si odkritosrčni: pri nas je premalo čuta za tisto veliko in prevažno skupnost, za tisto največjo organizacijo, ki se ji pravi država. Tega so vzrok pretekle dobe, ko nismo imeli svoje države, saj svoje narodne države ne in smo bili prav za prav blago, s katerim so barantali tisti, ki so imeli moč nad našim narodom. Ob takih razmerah je jasno, da se pravi državljanski čut v nas ni razvil, kakor bi bilo potrebno. Danes pa, ko smo že dvajset let v svoji državi, pa je napaka bila ta, da ni bilo ne po šolah in ne po vseh organizacijah tiste zadostne vzgoje, ki bi točno ločila, kaj so in kakšne so pomanjkljivosti in napake pri upravljanju države in kaj je država sama po sebi, koliko je važna, kako v bistvu — po svoji legi, po svoji plodni zemlji dobra in mora zato biti od nas vseh ljubljena. Ljubljena mora biti s tisto ljubeznijo, ki zrno brani in hrani, pleve pa skuša prevejati in odpihniti, da ne bôdo na kvar zdravemu kruhu, ki ga lahko daje naša država vsem svojim državljanom. Da bomo vse to bolje razumeli, poglejmo države po svetu samo na splošno.

Pomnimo vsak prvo resnico: na vsej zemlji ni prav nikjer nobene države, kjer bi ne bilo koristno kaj popraviti in izboljšati na korist državljanom. Saj ni tudi nobenega posestva in na njem prav nobene družine, da bi ne bilo treba vedno in vedno kaj izboljševati in popravljati. Pri gruntu in hiši pa, kjer ljudje samo godrnjajo in nergajo in nočejo spoznati, da si je treba zavihati rokave in poprijeti z vso močjo, da gospodarski voz teče po pravih kolesnicah, tam bo nezadovoljnost vedno večja in grunt bo propadal, dokler ne bo popolnoma porušen.

Prav tako je z državami. Tista država, v kateri ljudje vidijo samo slabo in vse slabo pa potem vedno rujejo in skušajo skupnost razbiti, vse podreti in se potem kamor koli prisiliti, da bi se skrili pod suknjo bolj močnega ter tam uživali same dobrote, tista država je zapisana poginu. In zgodovinsko dokazana resnica je, da se vsem tem potlej godi še mnogo slabše,

kot se jim je godilo v domači hiši — državi, ki so jo tako zaničevali in ji škodovali, kjer so mogli. Nobena mlada država ni tako abotna, da bi ne sklepala: če si prej svojo državo izdajal, boš v kratkem tudi našo. Zato ti ne zaupamo in bomo skrbeli, da boš na trdni uzdi pri nas. Odličen begunec, ki se je otel sedaj s Poljske, ki so jo boljševiki zasedli, je pravil, da so se agitatorji za boljševike hitro zglasili pri novi vladi, izdajali svoje ljudi, češ ti so bili hudi nasprotniki boljševizma, sebe pa skušali podvigniti za »komisarje«. Toda strašno so se opekli. Boljševiki jim niso prav nič zaupali. Ko so zvedeli za borivce zoper boljševizem in so le-te ali postrelili ali odgnali v Sibirijo v tabore, so prišli na vrsto tudi ti izdajalci. Mnogo so jih takoj postrelili in mnogo odgnali v koncentracijske tabore. Izdajalcem tudi boljševiki niso zaupali. Drug zgled: slovenski častnik je bil kmalu po zedinjenju ob neki priliki z drugimi častniki pri pokojnem kralju Aleksandru. Ta je med drugim vprašal častnika, ali se je bil v Rusiji kot ujetnik pridružil prostovoljcem za boj proti Avstriji? Ta je pa odkrito povedal: »Nisem se pridružil. Kot častnik sem prisegel zastavi in moja vest mi je velevala zvestobo.« Kralj mu je stisnil roko in rekel: »Tam zvestoba do konca, sedaj pa tu zvestoba!«

Samo ta dva zgleda povesta dovolj. S Poljskega se je s stradežem in pešpotjo neki begunec priril do naše zemlje. Ko so ga vprašali: no, sedaj si rešen, boš tu poiskal kako delo. Pa je ogorčen odgovoril: kaj pa mislite! Moja pot gre naprej v Francijo, da se pridružim četam, ki se borijo za svobodo naše domovine. To je ljubezen do države in domovine. Zato bodi dolžnost vsakega gasilca, da v družbi, kjer prično neodgovorni in brezvestni ljudje s strupenim jezikom izpodjedati našo državo in vse drugod hvaliti, vse, kar je pri nas, pa devati v nič, vse drugo pa kovati v deveta nebesa, da takemu človeku zavežete jezik in mu gladko svetujete, naj poveže svojo culo pa naj gre preko meje. Tam ga bodo prav gotovo pestovali in bo morda še »minister«.

Druga zelo važna lastnost, ki naj jo ima vsak državljani in prav posebno vsa gasilska organizirana sila, mora biti pripravljenost za žrtve na korist skupni blaginji domovine in države. Vsak ve, da v navadnem življenju skoro vsak dan zahteva od nas truda in žrtve, če si hočemo zase in za svoje priboriti količkaj ugodno življenje. Prav tako je z državo. Tudi zanjo mora biti delo in žrtve. Slovenec, ki je bil preteklo leto v Italiji, je pravil, da je bil v nekem mestu v južni Italiji. To mesto je približno tako veliko kot naša Ljubljana. Pogovarjal se je z ljudmi, kako jim gre. Povedali so mu: naše mesto dobi dnevno 500 kg mesa. Ako pa je v bolnišnici mnogo bolnikov, ga dobimo po 100 in 200 kg manj. Slovencu se je zdelo tega mnogo premalo. Pa so mu rekli: moramo potrpeti, meso uvažati je draga stvar. Zato se moramo žrtvovati za državo in potrpeti. Sedaj si mislite Ljubljano: dajte ji na dan samo 500 kg mesa, pa boste videli, da bo cela revolucija in vse bo kričalo, da morajo od lakote giniti. Hvala Bogu, da se nam tega ni treba bati, ali nauk naj bi bil, da so ljudje drugod res požrtvovalni, ker umejo, kaj je država. Le poglejmo pri nas sedaj, ko utrjujejo mejo. Koliko ljudi je že zabavljalo, zlasti še, če gre utrdba čez njihov svet. Obrambna črta je zahtevala žično ograjo. Postavili so na travnik kole in napeli žico. Joj, kakšen ogenj je bil v strehi zaradi tega! Poglejmo kaj vse so žrtvovali Francozi za svojo Maginotovo črto, kaj Nemci za Siegfriedovo! Toda meja je zavarovana, z njo država in se milijonske armade ni-

kamor ne morejo ganiti preko njih. Saj bi bilo tudi bolj poceni, da bi svojih vrtov in travnikov ne gradili s plotovi pred tujo živino, pred zajcem in košmi. In vendar prenese vsak gospodar te stroške, ker so domu potrebni.

A bo kdo ugovarjal in trdil: pri nas je hudo napačno, da je še vedno mnogo brezposelnih in da ponekod kmet kar res ne more več izhajati. Ta ugovor drži. Je to še pomanjkljivost, zaradi katere pa ni treba države izpodkopavati. To bi se reklo: s pomijami tudi sklede in žlice vreči na gnoj. Brezposelnost po vojni je bila in je še povsod. Tako malo kot pri nas je ni nikjer. V Nemčiji so jo odpravili, toda tako, da danes vse boli in najbolj državo samo. Pri nas bi to lažje šlo in mora do tega priti. Prave brezposelne je treba ločiti od delomržnežev. Zato je treba n u d i t i v s a k e m u p o k l i c u z a s l u Ź e k. Kdor pa bi ne hotel delati, tega, to se pravi, to sitno nadlogo postopačev pa je treba izločiti in jo zaposliti v posebnih krajih, da jih privadijo poštenemu delu. Kdor bi se pa ne podal, ta naj bo za vedno izločen iz delovne družbe. Za vse to pa je treba žrtev — ki se jim pravi: posebni davek za brezposelne! Iz nič ni nič.

Druga važna zadeva pa bi bila ta, da bi se v domovini uredilo nekakšno načrtno gospodarstvo. To se pravi: vse tovarne ne smejo biti na kupu. Vemo, da tamkaj ljudje kar dobro živijo (ako jih fabrikantje ne odirajo): odvišni delavci s kmetij dobe v tovarni zaslužek, kmet prodaja delavstvu svoje pridelke in tako kroži denar in je vsem pomagano. Podpore so prazna reč. Podpora je za osirotelega otročička, za bolno starico, za onemogle starčke, če nimajo starostne rente (tudi do te mora priti prav za vse, za kmete in tovarniške delavce). Za zdrave ljudi pa je edino zdrava podpora delo in z delom zaslužek, da morejo živeti sami in njih družina. Če bosta imela kmet in delavec dostojne dohodke, bo te imela tudi država, mesto, trgovine, obrtniki in rokodelci.

Gasilci! Kakor ste pripravljeni vsakemu pomagati v sili, tako bodite tudi trdni stebri državi. Tudi ona potrebuje pomoči modrih mož in zvestih državljanov. Res so še pomanjkljivosti pri nas. Toda sedaj, ko se država na znotraj ureja in bo gotovo in kmalu urejena, potem bo prilika, da tudi uredimo še vse, kar je najbolj nujno. Za vse to je treba pri pravih možeh, kakor gasilci ste, resnične ljubezni do domovine in pripravljenosti za žrtve. Vsaka žrtev rodi svoj sad, če ne še nam, pa gotovo našim otrokom.

Star gasilec.

Službene vesti

Vesti starešinstva Gasilske zajednice

Vaje s kljukastimi lestvami. V zalogi Gasilske zajednice vrbaske banovine v Banja Luki je izšla knjiga »Vježbe vatrogasaca sa lestvom ku-kačom«, ki jo je Gasilska zveza priporočila. Cena knjige v latinici 5 din. Vaje je sestavil poveljnik p. g. č. Bos. Novi Muhamed Krličbegović in so predvsem namenjene mladim gasilcem. Vse vaje so dobro opisane in opremljene s slikami. Za naraščaj od 12 do 15 let je predvidel avtor posebne lestvice, ki so 1.40 cm dolge in 20 cm široke, za starejše naraščajnike pa 2 m dolge in 25 cm široke lestvice. Knjigo toplo priporočamo vsem tovariškim četam, ki imajo naraščaj ter jo lahko naročijo potom naše »Nabavljalne zadruge«.

Gasilska igra. V zalogi Gasilske zajednice drinske banovine v Sarajevu je izšla knjiga »Vatrogasna svijest«, drama iz gasilskega življenja v treh dejanjih od A. Vatrića. Cena knjige v latinici 10 din. Tudi to knjigo, ki jo priporočamo vsem četam, lahko naročijo pri naši »Nabavljalni za drugi«.

Znak rdečega križa. Gasilska zveza objavlja: V čl. 24 predpisov o uniformi in opremi članov gasilskih organizacij v kraljevini Jugoslaviji je predpisan poseben znak za člane samarijane in samarijanke gasilskih edinic. Po uveljavitvi teh predpisov sta se gasilska zveza in društvo rdečega križa sporazumela, da člani samarijani in samarijanke v prostovoljnih gasilskih četah lahko nosijo znak rdečega križa, ne da bi jim bilo treba plačati članarino. Zvezino starešinstvo je na podlagi tega sporazuma predložilo zvezini upravi, naj spremeni čl. 24 predpisov o uniformi in opremi, to je, naj namesto (dosedanjega) samarijanskega znaka predpiše znak rdečega križa. Zvezina uprava je na svoji 15. seji dne 14. avgusta 1939 v Ljubljani sprejela predlog starešinstva ter predpisala za gasilce-samarijane in samarijanke znak rdečega križa. Od sedaj naprej torej samarijani in samarijanke v gasilskih edinicah ne smejo več nositi starega znaka, ampak samo znak rdečega križa.

Iz 74. seje zvezinega starešinstva 7. in 8. decembra 1939: Plinske maske »Nebojša M 1«, ki jih je ponudila tvrdka »Bata« v nakup gasilskim edinicam za gasilce, bo zveza mogla svojim podrejenim edinicam priporočiti šele, ko bodo opremljene tudi s posebnim cedilnikom za gasilske svrhe. »Bata« že proučuje izdelavo takih cedilnikov, ki bodo ščitili proti ogljikovemu monoksidu.

Hrvatska gasilska zajednica je prevzela vse posle od bivše gasilske zajednice primorske banovine in je za isto področje ustanovila posebno svojo župo s sedežem v Splitu. Ista zajednica je tudi že prevzela čete iz drugih krajev, ki so pripadli hrvaški banovini.

Sirene za alarm. Tvrdka »Noris k. d.« je izdelala posebne sirene na ročni pogon in je te sirene že preizkusila beograjska policija in odbor za pasivno brambo mesta Beograda. Zveza bo po dobljenih podatkih sirene odobrila. (Sirene prodaja že gasilska nabavljalna zadruga v Ljubljani. Op. uredništva.)

Vojaške čelade (šlemi) za gasilce. Gasilska zajednica v Ljubljani je sporočila zvezi, da je banska uprava dravske banovine izdala razpis, v katerem priporoča gasilskim edinicam nakup vojaških čelad, ki jih vojska ne more uporabljati. Zveza opozarja v svojem odgovoru, da te čelade ne odgovarjajo potrebam gasilcev in naj se ne kupujejo.

Tiskovine za splošne statistične podatke se bodo na novo tiskale in se bodo po njih zbrali statistični podatki o gasilstvu v Jugoslaviji.

Tehnični predpisi za izdelavo in prodajo raznih gasilskih potrebščin so izdelani in bodo predloženi zvezini upravi. (Predpisi obsegajo: Motorne brizgalne, gasilske čelade, ročne brizgalne na vedro, gasilski pas s sekiro, plezalno vrv, azbestne obleke, vedra za vodo, nastavke za hidrante, platnene cevi in Knaustove spojke. Tehnični odbor zvezine uprave je predpise že odobril. Op. ur.)

Gasilski tečaj za pasivno brambo v vojnem higijenskem zavodu od 7. do 18. novembra 1939. Ministrstvo za telesno vzgojo naroda je priredilo poseben tečaj, v katerem naj bi se gasilci, oziroma poveljniki gasilskih čet v podrobnostih poučili o vseh poslih pasivne brambe. Na ta tečaj je bilo pozvanih 26 poveljnikov gasilskih čet iz večjih krajev in pa gasilski inspektorji vseh zajednic. Poleg teh so prisostvovali tečaju tudi poveljniki in gasilci raznih industrijskih čet. (Iz Slovenije je bilo na tem tečaju sedem gasilcev. Op. ur.)

Gasilska razstava na gasilskem kongresu v Ljubljani je bila deloma organizirana s podporo zveze. Razni razstavni predmeti s te razstave bodo služili zvezi za stalno gasilsko razstavo. Dokler ne bo zveza imela primernih prostorov za shrambo teh predmetov, se bodo shranili v prostorih vojaške gasilske čete v Beogradu.

Film o gasilskem kongresu v Ljubljani je dogotovljen, treba je še samo dodati mu napise, potem bo en izvod dobila zajednica v Ljubljani.

Gasilski aparat »Tetra-Total-Brod 6«, ki ga izdeluje tovarna v Slavonskem Brodu, je bil preizkušen od posebne komisije in potrjen od zveze.

Vadnik za gasilsko orodje je končno popravljen in bo dan v tisk. Slovenci in Hrvati bodo tiskali vadnik vsak za sebe.

Iz 75. seje zvezinega starešinstva 20. decembra 1939: Tiskanje vadnika za orodje bo oddano za srbsko naklado najugodnejšemu ponudniku.

Oprostitev gasilcev od vojaške službe delajo mnogo preglavic vsem gasilskim edinicam. Na prošnjo gasilske zajednice v Ljubljani bo zveza dobila od inspekcije državne brambe glede te zadeve posebna pojasnila.

Gasilska župa Brčko je na novo ustanovljena v okviru hrvaške gasilske zajednice. Župa je že organizirana.

Iz 76. seje zvezinega starešinstva 11. januarja 1940: Vadnik za orodje bo v cirilski (srbski) nakladi tiskala tiskarna »Soko« v Beogradu. Ista tiskarna bo tudi tiskala **nove tiskovine za splošno statistiko**, in sicer v slovenščini ter srbohrvaščini (latinica in cirilica).

Tehnični odbor zvezine uprave naj se sestane 27. in 28. januarja in razpravlja o tehničnih predpisih za razno gasilsko opremo.

Zvezina uprava se bo najbrž sestala v začetku meseca marca. (Zadnjičrat se je zvezina uprava sestala 14. avgusta 1939 v Ljubljani. Op. ur.)

Gasilski kongres v Beogradu 1941 bo predmet posebne razprave na prihodnji seji zvezine uprave. (Leta 1941 bo Nj. Vel. kralj Peter II. postal polnoleten in bo prevzel vladarske posle. V jugoslovanski prestolnici bodo takrat velike slovesnosti. Ena teh naj bi bil gasilski kongres. Op. ur.)

Priprave šolske mladine za pasivno brambo, kakor jih predvideva uredba o državni mobilizaciji, bi bilo potrebno čimprej začeti. Zvezino starešinstvo bo posebej opozorilo vse gasilske zajednice na to zadevo, obenem bo pa ponovno predložilo ministrstvu za telesno vzgojo in ministrstvu za prosveto predlog, naj se v šole uvede gasilski pouk.

Seznam gasilcev, ki so bili odlikovani od Gasilske zajednice

(V nadaljevanje str. 51 »Gasilca« št. 2 iz l. 1939)

B. Za požrtvovanje

(s srebrnimi križci)

Priimek in ime	Čin	Prost. gas. četa	Župa
Fink Franc	predsednik	Ponikve	Novo mesto
Frumen Teodor	poveljnik	Gorica	Murska Sobota
Frletič Franc	blagajnik	Benica	Dol. Lendava
Fujs Anton	poveljnik	Prosečka vas	Murska Sobota
Ferenc Štefan	predsednik	Bogojina	Dol. Lendava
Ferencek Kol.	predsednik	Kobilje	Dol. Lendava
Forjan Ivan	predsednik	Lipovci	Dol. Lendava
Forte Ivan	častni predsed.	Kotredež	Litija
Ferčnik Jakob	rezervni član	Laško	Laško
Ferlič Ivan	član	Novo mesto	Novo mesto
Florjančič Josip	poveljnik	Št. Peter	Novo mesto
Friškovec Anton	tajnik	Drenov grič	Ljubljana-okol.
Gerkman Franjo	predsednik	Laško	Laško
Godina Štefan	predsednik	Gor. Petrovci	Murska Sobota
Glušič Alojz	član	Mokronog	Krško
Gregora Janez	oddelni vodja	Murska Sobota	Murska Sobota
Glavač Štefan	predsednik	Bukovnica	Dol. Lendava
Gider Franc	poveljnik	Tropovci	Murska Sobota
Gaal Vendelin	oddelni vodja	Čentiba	Dol. Lendava
Gyergyek Miha	predsednik	Poznanovci	Murska Sobota
Gönc Pavle	poveljnik	Dobrovniki	Dol. Lendava
Gönc Josip	poveljnik	Dolga vas	Dol. Lendava
Gerencner Josip	tajnik	Dolina	Dol. Lendava
Gerič Matija	poveljnik	Gor. Bistrica	Dol. Lendava
Gabor Alojz	povelj. nam.	Ivanci	Dol. Lendava
Glavač Aleks.	predsednik	Melinci	Dol. Lendava
Gradišek Franc	povelj. nam.	Kamniška Bistrica	Kamnik
Gregorič Ivan	predsednik	Ihan	Kamnik
Gabrič Janez	predsednik	Domžale	Kamnik
Gobec Hinko	predsednik	ind. g. č. Šoštanj-tov. Woschnagg	Slovenj Gradec
Grčar Franc	tajnik	Homec	Kamnik
Gostiša Franc	tajnik	Blatna Brezovica	Ljubljana-okol.
Gornik Ivan	oddelni vodja	Brusnice	Novo mesto
Geč Ivan	poveljnik	Gorišnica	Ptuj
Gerdej Rudolf	član	ind. g. č. Jese-nice K. I. D.	Radovljica
Grad Franc	tajnik	Vevče	Ljubljana-okol.
Gregorka Boris	avtor sam. aleg.		Ljubljana
Hari Leopold	predsednik	Domanjševci	Murska Sobota
Hlupar Ivan	predsednik	Stran. vas-Krupa	Črnomelj
Hiršler Franc	novinar	Subotica	
Hari Deoniz	predsednik	Selo	Murska Sobota

Príimek in ime	Čin	Prost. gas. četa	Župa
Hočevar Franc	poveljnik	Moste	Kamnik
Hribar Ivan	poveljnik	Tešanovci	Murska Sobota
Hribar Gregor	tajnik	Ihan	Kamnik
Hudoles Anton	predsednik	Velenje-rudnik	Slovenj Gradec
Hudoklin Josip	predsednik	Brusnice	Novo mesto
Hanželič Franc	predsednik	Hardek	Ptuj
Hronovsky dr. A.	zdravnik	Poljčane	Maribor-des. br.
Havlas Rihard	poveljnik	Ormož	Ptuj
Hleb Franc	poveljnik	Zrkovci	Maribor-des. br.
Horvat Martin	oddelni vodja	Ptuj	Ptuj
Habič Viktor	orodjar	Bizovik	Ljubljana-okol.
Hrvat Franjo	oddelni vodja	Ormož	Ptuj
Hrovatin Jože	poveljnik	Borovnica	Ljubljana-okol.
Hočevar Slavko	predsednik	Sp. Šiška	Ljubljana-mesto
Jeras Ivan	blagajnik	Sp. Pirniče	Ljubljana-okol.
Jagerič Franc	predsednik	Filovci	Dol. Lendava
Jančarič Štefan	poveljnik	Noršinci	Murska Sobota
Jeglič Anton	rojniki	Kamnik	Kamnik
Jauh Janez	poveljnik	Serdica	Murska Sobota
Jerman Jože	tajnik	Šmihel	Novo mesto
Jodl Peter	poveljnik	Sv. Lovrenc n. P.	Maribor-des. br.
Jericijo Franc	oddelni vodja	Novo mesto	Novo mesto
Jurman Josip	poveljnik	Črmošnjice	Novo mesto
Jakše Ivan	predsednik	Uršna sela	Novo mesto
Juhner Simon	predsednik	Zabovci	Ptuj
Jelar Mihael	član	Duplje	Kranj
Karba Janko	tajnik	Gor. Krapje	Ljutomer
Kücan Ludvik	tajnik	Gor. Petrovci	Murska Sobota
Klezin Ivan	samarijan	Celje	Celje
Kocet Ludvik	poveljnik	Mačkovci	Murska Sobota
Kralj Janez	rojniki	Kamna gorica	Radovljica
Konkolič Karol	predsednik	Mali Dolenci	Murska Sobota
Kladnik Cvetko	poveljnik	Mokronog	Krško
Krajnc Tomaž	poveljnik	Fram	Maribor-des. br.
Klemenc Pavle	član	Črnomelj	Črnomelj
Koren Peter	član	Črnomelj	Črnomelj
Kavka Peter	poveljnik	Dolsko	Ljubljana-okol.
Könye Janez	povelj. nam.	Hodoš	Murska Sobota
Könye Anton	član	Hodoš	Murska Sobota
Könye Franc	član	Hodoš	Murska Sobota
Kovačič Franc	predsednik	Borovnica	Ljubljana-okol.
Koprivc Franc	predsednik	Vel. Mlačevo	Ljubljana-okol.
Kušar Ivan	blagajnik	Dobrova	Ljubljana-okol.
Kuhar Franc	poveljnik	Puconci	Murska Sobota
Kovač Alojz	blagajnik	Podutik-Glince	Ljubljana-okol.
Kac Alojz	predsednik	Hotinja vas	Maribor-des. br.
Kulčar Vendelin	tajnik	Dolga vas	Dol. Lendava
Kalenc Josip	predsednik	Dol. Bistrica	Dol. Lendava
Kulčar Josip	predsednik	Gaberje	Dol. Lendava
Kotnjek Martin	tajnik	Hotiza	Dol. Lendava

Príimek in ime	Čin	Prost. gas. četa	Župa
Kranjc Josip	tajnik	Kobilje	Dol. Lendava
Koša Janez	poveljnik	Pince	Dol. Lendava
Kutaš Koloman	poveljnik	Trimlini	Dol. Lendava
Kovač Franc	predsednik	Studenec	Kamnik
Kramar Rudolf	poveljnik	Zg. Tuhinj	Kamnik
Kašnik Jože	član	Medija-Izlake	Litija
Kranjc Mihael	rezervni član	Laško	Laško
Kranjc Josip	rezervni član	Laško	Laško
Košiček Lado	tajnik	Novo mesto	Novo mesto
Kek Alojz	poveljnik	Velika Loka	Novo mesto
Kavčič Anton	predsednik	Dvor	Novo mesto
Karlošek Franc	predsednik	Šmarjeta	Novo mesto
Kmet Ferdo	predsednik	Trebnje	Novo mesto
Krevs Albin	blagajnik	Brusnice	Novo mesto
Kranjc Franc	predsednik	Biš	Ptuj
Kaiserberger Iv.	predsednik	Gerečja vas	Ptuj
Kanič Karol	povelj. nam.	Središče	Ptuj
Koletnik Franc	orodjar	Št. Vid pri Ptuj	Ptuj
Krmelj Franc	član	Škofja Loka	Škofja Loka
Kvac Ivan	predsednik	Sv. Lovrenc n. P.	Maribor-des. br.
Koler Rudolf	tajnik	Gor. Radgona	Ljutomer
Klemenčič Milan	žup. tajnik	Pobrežje	Maribor-des. br.
Kodrun Josip	povelj. nam.	Topolšica	Slovenj Gradec
Kurnjek Josip	poveljnik	Budinci	Murska Sobota
Kolarič Franc	blagajnik	Gor. Radgona	Ljutomer
Korošin Ivan	tajnik	Nadgorica	Ljubljana-okol.
Kern Matevž	član	Cerklje	Kranj
Kušar Karol	poveljnik	Ježica	Ljubljana-okol.
Kern Janez	član	Cerklje	Kranj
Kek Jože	član	Pobrežje	Maribor-des. br.
Kepić Jože	član	Cerklje	Kranj
Kuhar Jože	član	Cerklje	Kranj
Kroupa Pavle	poveljnik	Sp. Šiška	Ljubljana-mesto
Kavčič Anton	rojniki	Ljubljana-mesto	Ljubljana-mesto
Korošec Tinca	vaditelj. samar.	Primskovo	Kranj
Lenaršič Karol	poveljnik	Dolič	Murska Sobota
Lakner Alfonz	častni član	Črnomelj	Črnomelj
Landi Franjo	poveljnik	Križevci	Murska Sobota
Luscombe Margaret	York, England		
Lukač Martin	predsednik	Dokležovje	Dol. Lendava
Legen Miha	predsednik	Noršinci	Murska Sobota
Lampič Leopold	povelj. nam.	Kamnik	Kamnik
Lang Josip	poveljnik	Nuskova	Murska Sobota
Lovrač Ivan	predsednik	Moravče	Kamnik
Ludviko Peter	poveljnik	Čemšenik	Kamnik
Laznica Anton	poveljnik	Kramarovci	Murska Sobota
Ložar Franc	poveljnik	Trzin	Kamnik
Lovšin Anton	član	Jurjevica	Kočevje
Letnar Franc	predsednik	Pšata	Ljubljana-okol.

(Dalje sledi.)

Gradbeno-tehnična služba pri pasivni brambi

1. Od priprav v miru je odvisno tudi delo v vojni. Celo najslabša organizacija v miru je boljša kot kakršna koli improvizacija v vojni. To velja zlasti za gradbeno-tehnično službo, ki je zelo raznovrstna tako po kakovosti kakor po količini del, in sta zato tako njena priprava v miru kakor tudi organizacija in delo v vojni tesno povezani.

2. Priprava in organizacija gradbeno-tehnične službe v miru se po vrsti del v vojni razvršča na tri dele: a) na dela za odstranjevanje ruševin; b) na delo za obnavljanje najvažnejših porušenih objektov in dovršitev v miru nedodelanih del; c) na dela gasilske službe.

Dela gasilske službe so zaradi njih važnosti in obsežnosti obravnavana posebej¹.

a) Služba odstranjevanja ruševin

3. Ruševine je treba odstranjevati, da se odstranijo motnje, n. pr.: da se očistijo poti ali ulice, rešujejo zasute osebe ali prepreči škoda, ki bi mogla nastati zaradi sesutja že narušenih zgradb, ali da se pozneje popravijo navadne poti, železniške proge, mostovi itd. Zato je za odstranjevanje ruševin dobra tudi najpreprostejša delovna moč. Kolikor pa so potrebni strokovnjaki, jih je vzeti izmed tistih, ki so določeni za obnavljanje porušenih zgradb.

4. V skladu z uredbo o zaščiti pred zračnimi napadi se jemlje vsa delovna moč, in sicer tudi za odstranjevanje ruševin, iz vrst neuvrščenih obveznikov rezervne vojske, izmed ljudi, ki so nehali biti vojaški obvezniki ali so kot nesposobni izven vojaške obveze ali pa so sposobni samo za določena dela, in izmed mladeničev od 18. leta pa do vstopa v vojsko.

5. Vse te obveznike, kolikor se ne vodijo v posebnih seznamih za specialne službe, namreč: za kemijsko službo, za sanitetno službo, za tehnično-gradbeno službo (za obnavljanje porušenih zgradb) in za gasilsko službo, je treba voditi v posebnem seznamu za pomožne službe, med katere spada tudi odstranjevanje ruševin.

6. Te seznime sestavlja iz občinskih registrov, iz prijavnih in popisnih knjig občinsko oblastvo — vojaški oddelek, ki deli dalje vse moštvo na edinice. (Glej pravilnik pod točko 7.) Vsak obveznik obdrži svoj čin, ki ga je imel v vojski, in se po tem uvrsti na ustrežajoče mesto kot na delovno službo za čas vojne. Od te službe niso oproščeni niti tuji državljani, ki ostanejo v času vojne v naši gržavi.

7. Po velikosti posameznih krajev in po številu teh obveznikov se porazdelijo ti na desetine, vode, čete in bataljone kot največje delovne edinice v največjih krajih v državi. Ob večjem številu obveznikov za več bataljonov ostane vsak posamezni bataljon samostojen. Vsaka od teh edinic mora imeti svojega starešino. Desetine, vodi, čete in bataljoni kakor tudi njih starešine, zlasti desetniki in vodniki, se jemljejo iz zadevnih predelov mesta ali naselja. Vsi obvezniki vrše redoma svoje normalne posle v istih krajih, dokler jih ne pokličejo na delo. Za delo pa se smejo uporabljati v katerem koli predelu mesta po odredbi krajevnega oblastva, pod-

¹ Gl. »Službeni list« št. 602/94 iz l. 1939 in »Gasilec« 1939, št. 12, str. 389.

odbora za tehnično-gradbena dela. Za uporabo zunaj mesta izdaja odloke ban zadevne banovine ali uprava mesta Beograda ali ob nujni potrebi komandant divizijske oblasti v krajih zunaj sedeža banskih uprav in armijskih štabov. O vsaki izdani odredbi je treba obvestiti komandanta armijske oblasti, da se pravilneje določi prednost posameznim delom tudi glede na vojaške vaje.

b) Služba obnavljanja porušenih objektov

1. V sodobni vojni je ta služba najtežja in najbolj zamotana v ozadju vojske po vsem državnem ozemlju. Ta težavnost in zamotanost pa je v tehnični raznovrstnosti sodobnih objektov, ki jih imamo po ozemlju vse države, v njihovi raznoličnosti po važnosti namena, kateremu služijo, in po njihovi obsežnosti.

2. Najvažnejši sodobni objekti, katerih vzdrževanje se tudi v vojni ne more in ne sme zanemarjati, so predvsem ceste, navadne in železnice s svojimi objekti, zlasti: mostovi, železniškimi postajami in vsemi obstoječimi napravami na njih; nato telegrafsko-telefonske linije; električne centrale, vodovodi in kanalizacije; zelo mnogo industrijskih podjetij, važnih za državno obrambo in ljudske potrebe; druge manjše v vojni neogibno potrebne ustanove, kot bolnice, laboratoriji, sanitetne postaje itd.

3. Za vse primere in potrebe se ne dajo predpisati natančni formacijski sestavi osebja edinic za obnavljanje vseh skupaj ali večjega števila teh objektov. Skoraj za vsakega teh objektov je potrebna posebna izvedenost ali specialnost za obnovo ob porušitvi in posebna velikost ustrezne edinice. Tako je n. pr. z obnavljanjem vsake tovarniške naprave, električne centrale, vodovoda, kanalizacije, železniške postaje, mosta, proge itd. Strokovno osebje, izučeno za obnovo katerega koli objekta, pa se more zelo koristno uporabljati kot večša pomožna delovna moč tudi pri mnogih drugih objektih, kakor je mogoče uporabljati v potrebnem številu tudi obveznike iz seznamov po prejšnjem odstavku a).

4. Za obnavljanje posameznih objektov po njihovem rednem stanju v miru, po velikosti in važnosti se mora zato uporabljati predvsem neuvrščeno moštvo iz rezervne vojske, nato pa tudi starejše in mlajše moči izven vojaške obveznosti, ki že delajo v isti ustanovi ali podjetju v vojnem času. Za to je pristojen in odgovoren starešina, ki vodi poškodovano ustanovo ali podjetje. Nato pride prav tako osebje iz ostalih manjših podjetij v bližini ali iz obrtnih delavnic, kakor bi mogli uporabljati tudi osebje po prednji točki 3, kolikor ni to drugje potrebnejše in ni že zaposleno. Starešina poškodovane ustanove ali podjetja obvesti krajevni odbor in zahteva potrebno pomoč strokovnih in delovnih moči, da more izvršiti popravila.

5. Na ta način se izbira strokovno osebje, vpisuje v sezname in se sestavljajo edince najmanj do desetine po ustanovah, katerim je predvsem tudi namenjeno. Za starešine teh edinic se jemlje prav tako osebje, ki je oproščeno vojaške službe ali je že izven vojaške obveznosti, kakor tudi osebje iz okolnih manjših podjetij, v katerih se ne sestavlja posebna edinica. Vsi ti veljajo za obveznike državne obrambe in spadajo glede dela in vseh svojih postopkov pod določbo člena 24. uredbe o zaščiti pred zračnimi napadi, ki ima zakonsko moč. Za starešine tako sestavljenih edinic se jemljejo starešine ustreznih ustanov. V posebnih primerih od-

ločajo predsedniki banovinskih odborov, v skrajnem primeru pa državno-brambni inspektor.

6. Takih posebnih edinic je lahko v enem mestu toliko, kolikor je različnih ustanov, specialnih po poslu, ki ga opravljajo, in katerih velikost je toliko, da se dá v njih sestaviti najmanj en vod približno 50 mož (4 do 5 desetlin).

7. V te edince je treba vpisati vse osebe po vrsti zaposlitve mestnega prebivalstva, predvsem kvalificirane delavce, ki dajejo edinici značaj, nato pa tudi uradnike istih industrijskih podjetij in vse osebe iz posameznih obrtnih in trgovskih delavnic, ki so kvalificirane po določeni tehnični izobrazbi — iste ali sorodne stroke ali vrste. Te strokovne tehnične edince deli po vrstah ali strokah krajevni gradbeno-tehnični pododbor.

8. V te edince je treba vpisati tudi mojstre ali delavce iz bližnjih vasi, ki opravljajo kakršen koli posel mestnega prebivalstva, kakršni so kovači, kolarji itd., v ustreznih edinicah mestnega prebivalstva.

9. Vse pod 7. in 8. navedene osebe opravljajo tudi v vojni svoje redno delo, pri katerem so tudi obvezniki državne obrambe; brž ko se pojavi potreba in so pozvani, pa morajo oditi na določeno zbirališče v svojo edinico.

10. Ostale osebe, razen uradnikov, izven vojaške obveznosti, ki nimajo posebnega tehničnega znanja, se vpišejo in nato tudi pripravljajo za opravljanje kemijske ali sanitetne službe v mestu ali kjer se odredi, v skladu s tem, kar je navedeno v točki 7. pod a).

11. Na ta način ne sme noben sposoben mestni ali krajevni prebivalec, ki ni zaposlen v čisto vojaški službi, ostati, da ne bi bil vpisan v neko edinico, ki jo sestavi mesto ali kraj.

12. Zaposlitev teh ljudi oziroma teh edinic se uravnava na isti način kakor zaposlitev oseb pod točko 7. pod a). Tudi v te edince se smejo vpisovati tuji državljani, če so strokovnjaki, v skladu s tem, kar je navedeno spredaj pod a) v točki 6.

13. Formacijski sestav teh edinic je podoben formacijskemu sestavu in edinicam, označenih spredaj pod a) v točkah 6. in 7. Sezname se vodijo v duplikatu, in sicer pri tehničnem oddelku mestnega poglavarstva ali občinske uprave in pri tistih največjih podjetjih, ki dajejo tudi največje število oseb za edinico in iz katerih so navadno tudi starešina, vodnik ali poveljnik čete (ravnatelj tovarne, šef tehn. oddelka ali temu podobno).

14. Nadrobnosti izvrševanja tega uravnava tehnični pododbor po točki 8. člena 16. uredbe o zaščiti pred zračnimi napadi.

c) Način sestavljanja edinic tehnične službe

1. Težko je predpisati natančne formacijske sestave za edince tehnično-gradbene službe, ker jih je predvsem zelo mnogo po vrstah podjetij in se dalje tudi ista ali podobna podjetja zelo razlikujejo tako po velikosti kakor po številu svojih delavcev, pa tudi po njih izobrazbi in sposobnostih.

Zato je mogoče v tem pogledu podati le načelne vidike in približne sestave.

2. Kakor je povedano spredaj pod a) in pod b), se sestavlja strokovno delovno osebje iz ljudi, ki ostanejo v vojni na delu na svojih mestih pri posameznih ustanovah in podjetjih.

3. Vsako podjetje, ki nadaljuje delo in ima dovolj osebja, sestavi edini tega podjetja, ki ima ime svojega podjetja, n. pr.: »Četa tovarne Rogožarskega« — z navedbo ulice in številke, kjer je tovarna.

4. Najmanjša edinica se more sestaviti pri tisti ustanovi, delavnici, tovarni itd., ki ima deset oseb.

5. Iz ustanov ali delavnic, ki imajo manj ko deset oseb, pridejo te v sestav najbližje edinice iste ali podobne vrste po odredbi tehničnega pododbora zadevnega mestnega odbora.

6. Ustanove ali podjetja, ki imajo več ko deset oseb, sestavijo večje število deset in jih označujejo z zaporednimi števili. Tri do pet deset in je vod; tri do pet vodov je četa; dve do tri čete so bataljon, ki mora imeti najmanj tri sto ljudi. Podjetja, ki imajo več ko tisoč ljudi, sestavijo večje število bataljonov, vsakega z jakostjo 500 do 1000 ljudi. Vsi bataljoni v enem podjetju ni treba da bi bili enaki, tako tudi ne vodi v četi ali desetine v vod. Velikost teh je odvisna od kraja in narave zaposlitve.

7. Vsaka edinica se sestavi iz ljudi, ki so si blizu po delu: desetine iz ljudi okrog enega ali nekoliko strojev; vodi iz oddelkov posameznih delavnic ali celih delavnic; podobno se sestavljajo tudi čete in bataljoni. Na ta način mora biti vsaka teh edinic sposobna, da ob poškodbi popravi in obnovi delo, ki ga redno opravlja, zato se mora tudi strokovno ali tehnično izučiti in izvežbati.

8. Razen splošnih podatkov in seznamov, ki jih ima o svojem osebju vsako podjetje, ni treba sestavljati za ta namen posebnih seznamov, temveč je treba sestaviti številčne pregledne, kakor je navedeno spredaj pod točkama 6. in 7., kolikor ni to niže, v točki 12., določeno drugače.

9. Starešine vseh teh edinic so isti starešine kakor pri rednem delu. V podjetjih z več bataljoni ostane splošno vodstvo in poveljstvo nad vsemi bataljoni v rokah uprave podjetja.

10. Podobno kakor je povedano tukaj pod točko in pod točko a), se sestavlja tudi vse ostalo osebje izven vseh ustanov in podjetij, ki ostane prosto tudi v času vojne. Iz teh ljudi se sestavljajo edinice, kakor je povedano spredaj pod a) v točkah 6. in 7.

11. Po členu 1. zakona o državni brambi in členu 24. uredbe o zaščiti pred zračnimi napadi (z zakonsko močjo) je vse na ta način v seznime vpisano osebje podrejeno določbam zakona o ustroju vojske in ostalih odredb, ki izhajajo iz tega zakona, in mora biti zato na svojem rednem poslu, od koder se sme uporabljati po potrebi, kakor je povedano spredaj pod a) v točki 7. in pod b) v točki 12.

12. Vsaka ustanova in podjetje pošlje v treh mesecih po objavi pravilnika pododbora za tehnično-gradbeno službo pregledne, iz katerih je razvidno število samostojnih edinic, ki so v njem sestavljene, z navedbo:

a) števila bataljonov oziroma čet ali vodov ali deset in po tem, katera največja edinica je pač sestavljena;

b) števila oseb s podatki o njih strokovni izobrazbi, kot n. pr.: inženirjev — strojnih, elektrotehničnih, tehnologov —, kemikov itd.; upravnega osebja, samo številčno; delavcev — ključavničarjev, strugarjev, kleparjev, zidarjev itd. — po njih stroki ali specialnosti, in nestrokovnega osebja samo številčno.

V manjših krajih in za manjša podjetja, pri katerih je oseb po številu do ene čete (200 ljudi), je treba poslati poleg številčnega pregleda tudi

poimenski seznam, kakor je povedano tu pod b). V ta seznam je treba vpisati vse osebe po starešinstvu, začeni pri šefu ali ravnatelju podjetja, z izjemo oseb, navedenih pod b) v točki 10.

13. Vse državne ustanove in podjetja kakor tudi podjetja, postavljena na trgovsko osnovo ali povsem neodvisna podjetja ali podjetja, ki pa delajo izključno ali stalno tudi za državo, pošljejo prav tako številčni pregled, kakršnega pošiljajo krajevemu pododboru za tehnično-gradbeno službo, tudi tistemu državnemu oblastvu, za katero največ opravljajo določene in stalne posle. Državno oblastvo pa, ki prejme take številčne preglede, nadzira, da se vse tovarne ali podjetja, ki zanje delajo, pripravijo tako organizacijsko kakor tudi materialno, da se morejo v najkrajšem času usposobiti in nadaljevati delo, če bi bili v vojnem času poškodovani ali porušeni. Posebno velja to za industrije, potrebne ministrstvu za vojsko.

14. Če je v katerem podjetju zaposleno tudi žensko osebje, se sporoči za to samo skupno število, ki se ne vpiše v sestav nobene edince tehnično-gradbene ali gasilske službe, ki se pa sme uporabljati za posle kemijske in sanitetne službe po določbah II. in II. dela pravilnika.

15. Na zgoraj navedeni način ne sme ostati nobena oseba v nobenem podjetju brez določene vloge in dolžnosti za vojne potrebe kakor tudi ne sme nobeno podjetje ostati neprijavljeno.

16. Vsako leto se morajo v mesecu aprilu poslati novi številčni pregledi oziroma sezname po gornji točki 12., ki nadomeste stare. Če so v začetku vojne v številu osebja kakšnega podjetja večje spremembe, je treba njegov številčni pregled oziroma seznam zamenjati. Ob manjših spremembah se javljajo samo te spremembe.

17. Pododbori za tehnično-gradbeno službo hranijo te številčne preglede in sezname za morebitno uporabo, če jih je pa veliko število, jih uredi v obliki registrov.

18. Razen te splošne razvrstitve vsega osebja za notranjo in zunanjo službo se mora po vseh podjetjih izvršiti tudi specialna porazdelitev osebja samo za notranjo, namreč kemijsko in sanitetno službo, kakor predpisujeta to II. in III. del pravilnika, in za gasilsko službo, kakor predpisuje to oddelek B. IV. dela pravilnika. Tega osebja ni vpisovati v splošne sezname niti ni pošiljati zanje številčnih pregledov po prednji točki 12., temveč se pošiljajo o njem sezname in pregledi tako, kakor predpisujeta II. in III. del pravilnika, oziroma oddelek B. IV. dela pravilnika.

19. Vse osebe iz splošnih strokovnih seznamov je treba oskrbeti z materialno opremo, kakršna mu je potrebna za večja dela, posebno ob poškodbah podjetja po bombardiranju. V ta namen mora imeti vsako podjetje tudi rezervno orodje in material, posebno zidarskega, kakor tudi drugega po vrsti podjetja. Sem spadajo rezervni strojni deli in material vsake vrste za popraviljanje strojev in ostalega pribora, železniška sredstva, telegrafsko-telefonska; elektrotehnična, vodovodna, kanalizacijske potrebsčine za instalacije, zavarovanje rudnikov, rezervni deli za brezžične postaje itd.

Za ta rezervni material in sredstva za obnovo morajo skrbeti zlasti tista podjetja, ki so važna za državno obrambo in katerih obnova je vedno zelo potrebna. Kjer koli bi ne bila mogoča obnova takih podjetij, bo to imelo za posledico, da se razpošlje njegovo osebje za druge vojne potrebe.

ZA SPOMIN

Grom Anton

Dne 30. oktobra 1939 je položila k večnemu počitku svojega večletnega predsednika četa Žiri, župa Logatec. Pokojnik je bil navdušen, požrtvovalen in vnet gasilec. Bil mu je v veselje, če je mogel za nas in bližnjega storiti dobro delo. Posod je bil točen: pri vajah, sestankih itd. Bil je zvest tovariš in dober prijatelj vsem, ki so ga poznali. Vse svoje moči je posvetil napredku naše organizacije, posebno pa zidavi novega doma, katerega otvoritve pa ni dočakal. Kako je bil rajni ki priljubljen, je pokazala udeležba pri njegovem pogrebu in veliko število vencev, katere so mu darovali prijatelji.

Debevec Janez

Oglasili so se zvonovi v cerkvi sv. Florijana (Kamnik pri Preserju) ter so naznanjali vsej okolici, da se je preselil za vedno od nas nepozabni tovariš Debevec Janez. Z veliko skrbjo in žrtvami je pripomogel, da se je pred 26 leti ustanovila pri nas gasilska četa; postavil je lep gasilski dom. Pokojni je bil skoraj nepretrgoma od ustanovitve do smrti član uprave, dober svetovalec in največji podpornik gasilstva. Zapustil nas je, toda spomin na njegova dela bo ostal med nami.

Izkaz

od 1. julija do 31. decembra 1939 umrlih članov »Samopomoči«:

Janez Pukl, p. g. č. Šoštanj-mesto, umrl 4. julija; Franc Jež, p. g. č. Luče, umrl 23. julija; Andrej Jeršan, p. g. č. Unec, umrl 25. avgusta; Anton Kastelic, p. g. č. Velika Loka, umrl 27. avgusta;

Karol Luckmann, pov. Gasilske čete KID, Jesenice.

Gasilska taktika

(Nadaljevanje)

Nič manj nevarne niso gasilcem eksplozije gorljivega prahu. Te nastanejo med požarom in jih često povzročijo celo gasilci sami. Pri razmotrivanju o samovžigu smo zvedeli, da so snovi nagnjene k samovžigu tem bolj, v kolikor manjših delcih so spravljene v kupe (n. pr. briketni grahovec). Med temi delci je tudi zrak, čigar kisik se lahko spaja s toliko večjo površino gorljive snovi. Ta možnost je še toliko večja, če se gorljivi prah dviga v zrak. Tedaj kisik zraka obdaja krog in krog poedine delce prahu, ki jih tako rekoč z vseh strani obližne. Sicer ne pride do samovžiga, ker se ti raztreseni delci v zraku ne morejo dovolj segreti, pač pa nastane eksplozija prahu radi odprtega ognja, luči ali iskre.

Zanimiv je potek take eksplozije. Iskra vžge delec prahu, ta segreje in vžge drugi delec in tako preskoči ogenj od enega na drugi delec prahu. Ker plavajo delci prahu v zraku drug poleg drugega, prehaja zgorevanje s tako veliko hitrostjo, da učinkuje enako kakor hipno zgorevanje gorljivega plina. Ves prah tako rekoč v hipu zgori, pri čemur se sprostijo velike množine plina in precejšnja toplota. Hipno sproščanje plinov in toplote pa lahko povzroča precejšnja razdejanja.

Po teh ugotovitvah nam bo razumljiva velika nevarnost požarov v mlinih, tobačnih tovarnah, rafinerijah sladkorja, skladiščih oglja itd., kjer najlaže nastanejo eksplozije prahu. Pri takih požarih ne smemo gasiti s polnim vodnim curkov, ki razprši prah, temveč moramo predhodno ves prostor poškropiti z vodo, da se prah ne more dvigati v zrak.

S tem zaključujemo teorijo gorenja in preidemo k teoriji gašenja.

III

TEORIJA GAŠENJA

Ko poznamo lastnosti in nevarnosti ognja, laže spoznamo tudi lastnosti in vplive protisredstev in tudi možnost učinkovitih protiukrepov.

Slišali smo, da je potrebna za gorenje gorljiva snov, kisik in gotova toplota. Gašenje ni drugega nego ustavitve gorenja, t. j. odstranitve ene ali boljše več njegovih prej navedenih predpogojev. Pri gašenju torej ali odstranimo gorljivo

snov ali kisik, ali pa ohlajamo gorečo snov; najbolje je, če storimo vse hkrati! Odstranitev gorljive snovi ni vselej možna, temveč le pri požarih skladišč z večjimi količinami blaga (n. pr. premoaga). Naše delovanje je zato v glavnem usmerjeno na znižanje toplote in na odtegnitev kisika. Toploto moramo znižati kod vnetišče goreče snovi, t. j. pod ono temperaturo, pri kateri se dotična snov vname.

V pretežni večini primerov uporabljamo še danes vodo, ki je brezdvomno najvažnejše sredstvo za gašenje, saj je poceni in na razpolago povsod, kjer prebivajo ljudje. Voda predvsem ohlaja goreči predmet; ko je njegovo temperaturo znižala pod vnetišče, neha predmet goreti. Voda pa učinkuje na ogenj tudi z udarci vodnega curka ali z odtegnitvijo potrebnega zraka, če pokrije vso površino in loči kisik zraka od gorečega predmeta.

Učinek vode je odvisen od njene množine, pa tudi od njene kakovosti. Z majhno količino vode večjega ognja ne moremo pogasiti, ker se voda radi hude vročine razkrajja v vodik in kisik. Voda namreč sestoji iz dveh delov vodika in enega dela kisika. Kisik, ki se je sprostil pri razkrajjanju vode, pospešuje gorenje. Namesto da bi ogenj zadušili, ga z dovajanjem kisika celo pospešujemo.

Za gašenje moramo torej uporabljati dovoljno količino vode. Nikakor pa ne smemo uporabiti preveč vode, da ne napravimo z njo nepotrebne ali celo večje škode kakor bi jo povzročil požar. Ne uprizarjajmo že pri malih požarih vesoljnih potopov, kakor to v svoji nevednosti in pregorečnosti marsikak gasilec tako rad stori! Povsod zlata sreda, osobito pri gašenju z vodo!

Vedeti moramo, da je učinek vode odvisen tudi od njene kakovosti. Mrzla voda hitreje gasi ko vroča, ker bolj ohlaja. Ako gasimo s toplo vodo, ne spravimo toplote goreče snovi tako hitro pod njeno vnetišče. Mimogrede naj omenimo, da ima voda več oblik. Navadno je tekoča, kot led je trdo telo, kot para pa je plin.

Čudno se sliši, da sta temeljni snovi našega najvažnejšega sredstva za gašenje baš vodik in kisik, ko vemo, da je prvi kot plin gorljiv, dočim pospešuje kisik gorenje drugih gorljivih snovi. Vendar to drži. Ko začnemo brizgati vodo v zelo hud ogenj ali na žarečo kovino, se požar še bolj razvname. Voda se namreč razkrajja in sproščeni kisik pospešuje ogenj. Šele ko je goreči predmet nekoliko ohlajen, preneha razkrajjanje vode. Voda

Jernej Droško, p. g. č. Laško, umrl 17. sept.; Anton Deleja, p. g. č. Mozirje, umrl 24. septembra; Anton Skubic, p. g. č. Zgor. Brnik, umrl 1. oktobra; Ivan Štiglic, p. g. č. Radmirje, umrl 14. oktobra; Jožef Kleindienst, p. g. č. Novo mesto, umrl 13. novembra; Janez Arhar, p. g. č. Zabnica, umrl 30. novembra; Emil Koprivnikar, p. g. č. Litija, umrl 28. novembra; Luka Pogorevcnik, p. g. č. Slovenj Gradec, umrl 8. decembra.

Z zadnjim smrtnim primerom je izplačala »Samopomoč« od 6. maja 1927 do sedaj dedičem 590 umrlih članov vsoto 1.337.151 dinarjev, kar dovolj jasno dokazuje njeno korist in potrebo. Tovariši, nevčlanjeni gasilci, pristopite k njej in pomagajte lajšati bol in revščino ženam in otrokom, oziroma svojim staršem! — Na pomoč!

DOPISI

Sorica. Če se ne motim, ni bilo v »Gasilec« še nikdar glasu iz našega lepega planinskega kraja Sorice, dasi obstoja tu gasilska edinica že nad 30 let. Kljub temu, da že dolgo nismo imeli požara, se je četa — zlasti zadnja leta po reorganizaciji — pridno izpopolnjevala in pripravljala, da bi v slučaju potrebe čim uspešneje vršila svojo dolžnost. V letu 1936. si je med drugim nabavila tudi motorno brizgalno, ki pa do zadnjega časa, razen enkrat pri malem gozdnem požaru, ni stopila v resno akcijo. Tik ob zaključku leta 1939., ko smo se kot mnoga prejšnja leta že hvaležno veselili, da nas je sveti Florijan tudi v tem letu obvaroval požarov, pa se je 28. decembra zvečer okoli 18. ure

30 minut naenkrat oglasil gasilski rog ter skupno z velikim zvonom klical gasilce na pomoč bližnjemu. Vnelo se je gospodarsko poslopje tov. Pintar Marije v Spod. Sorici. Ogenj je naenkrat zajel celo poslopje, napolnjeno s krmo in je bilo možno rešiti le živino iz hleva, dočim je poslopje do tal zgorelo z vso krmo in gospodarskimi stroji vred. Hud mraz, — 20° C, je zelo oviral delo gasilske čete, kateri pa je kljub temu uspelo obvarovati sosednje ogrožene objekte. Na pomoč je bila takoj poklicana sosednja novoustanovljena gasilska četa v Zalem logu, ki je v rekordnem času, v 1 uri in 15 minut, prihitela na 7 km oddaljeno požarišče, za kar ji gre iskreno priznanje in zahvala. Ker ni bilo več nevarnosti, četa ni stopila v akcijo z motoriko, pač pa je nekaj članov pomagalo na požarišču do jutra. Po vseh znakih sodeč, je požar zanetil kratek stik, ki je nastal zaradi primitivne električne napeljave na zgorelem hlevu. Primer sam naj nam bo v opozorilo, da naloga gasilstva ni le v gašenju že nastalega požara, temveč predvsem, da se predhodno odklonijo možnosti in vzroki za nastanek požarov, kar bi se doseglo z vestnimi požarno-policijskimi ogledi, ki se žal iz nerazumljivih vzrokov vse preveč opuščajo in to večkrat v veliko škodo narodnemu gospodarstvu. Ta način preprečevanja požarnih nesreč, katerih vzrok je ne previdnost, pa tudi nevednost ljudi, bi bil prav gotovo uspešnejši, zato pozivamo merodajne faktorje, da skrbijo za to, da se bodo požarno-policijski predpisi pri nas strože izvajali.

se samo spremeni v paro, ta pa ognju odteguje zrak s kisikom.

Kadar se voda radi nezadostne količine in nezadostnega pritiska razkraja, pri čemur se sprostita vodik in kisik, se pri gotovem razmerju mešanice lahko tvori izredno razstrelivni pokalni plin. To se n. pr. dogaja, kadar sede vroča žlindra v vodo ali lužo.

Nezadosten učinek gašenja ima lahko svoj vzrok tudi v nezadostnem pritisku. Dovoljni pritisk je zelo važen. S čim večjim pritiskom udari voda na goreči predmet, toliko večji je učinek na dotičnem mestu.

Če vržemo n. pr. 5 kg težek kamen s hitrostjo 2 m na sekundo, potem je njegov učinek na mestu, kamor prileti nekako: $\frac{5}{2} \times 2 \times 2 = 10$. — Če vržemo kamen dvojne teže, torej 10 kg težkega, z isto hitrostjo, potem je njegov učinek nekako: $\frac{10}{2} \times 2 \times 2 = 20$, torej dvakrat toliko. Če pa podvojimo hitrost od 2 na 4 m na sek., potem je učinek 5 kg težkega kamna nekako: $\frac{5}{2} \times 4 \times 4 = 40$, torej štirikrat toliko.

Kolike važnosti za učinek je hitrost, bomo razumeli, če pomislimo, da je učinek dokaj lažjega projektila z jeklenim plaščem neprimerno večji od učinka svinčenke. Prvi leti pač s toliko večjo hitrostjo in udari s toliko večjo probojnostjo.

Ker je hitrost vodnega curka odvisna od pritiska, lahko vstavimo v enačbo mesto m/sek. za hitrost, atmosfere za pritisk.

Če brizgamo 100 litrov vode (enako 100 kilogramov) s 4 atmosferami, potem je učinek nekako: $\frac{100}{2} \times 4 \times 4 = 800$. — Če pa podvojimo hitrost, v našem primeru atmosfere, potem je učinek nekako: $\frac{100}{2} \times 8 \times 8 = 3200$, torej štirikrat več!

Če hočemo z dvojnimi pritiskom doseči isti učinek, potem potrebujemo štirikrat manjšo količino vode, iz česar sledi: 25 l vode pod pritiskom 8 atmosfer ima isti učinek kakor 100 l vode pod pritiskom 4 atmosfer!

V splošnem dosežemo najboljši učinek, če znaša odprtina ustnika nekako eno petino do ene šestine premera cevi; pri 52 mm ceveh torej 9 do 12 mm. Nima smisla uporabljati večjih odprtin, ker se potem radi večjega odtekanja vode poveča njena hitrost, nakar je izguba pritiska radi večjega trenja toliko večja. Pri primerno manjši odprtini je v cevovodu večji pritisk, s katerim tudi z manjšo količino vode lahko dosežemo večji učinek.

V gotovih primerih za gašenje ne smemo uporabljati vode, n. pr. pri požarih v skladiščih karbida. V takih skladiščih seveda tudi ne smemo uporabljati aparatov za ročno mokro gašenje. Karbid se ne sme vskladiščiti skupno z drugimi gorljivimi snovmi.

Aluminij, magnezij, elektron in njihove spojine razvijajo pri požaru veliko vročino (2000—3000° C), zato se za njihovo gašenje ne sme uporabljati voda. Voda ne ohlaja teh kovin, temveč se začne že pri 1500° C izredno hitro razkrajati. Pri tem se tvori pokalni plin, ki eksplodira. Pri eksploziji zopet nastane vročina, ki je tako visoka, da je hladilni učinek vode napram njej naravnost malenkosten. Uporaba vode je v teh primerih nevarna tudi radi tega, ker vodni curek razprši gorečo, odnosno stopljeno kovino.

Tudi pri požarih tankov z bencinom, bencolom ali z drugimi lahko gorljivimi mineralnimi olji ne smemo uporabljati vode. Radi hude vročine se voda namreč hitro pretvarja v paro ali se celo razkraja ter lahko povzroči eksplozije, ki lahko raztrgajo tank ali razpršijo gorečo tekočino iz tanka. Slednje je možno osobito tedaj, če brizgamo z vodo v tank ali če gasimo s peskom. Pri tankih gašenju s peskom nima smisla, ker se pesek usede na tla.

Pesek je le tedaj uporabljen, če gori tanjša plast tekočine na večji površini. V takih primerih se prvenstveno poslužujemo peska že radi tega, ker nas nič ne stane. V ostalem pesek s pridom uporabljamo tudi pri gozdnih požarih. Le pri požaru špirta lahko uporabimo tudi vodo, ker se špirit pomeša z vodo, radi česar preneha goreti.

Kjer naravna sredstva za gašenje niso učinkovita ali priporočljiva, uporabljamo umetna sredstva za gašenje, n. pr. kemično ali mehanično peno, tetraklorogljik itd. Večina teh sredstev učinkuje pri gašenju nekoliko drugače kot voda, odtegne namreč zrak, odnosno kisik od goreče snovi. Ta sredstva odtegnejo kisik bodisi s tem, da ga vežejo v ogljikovo kislino, ali pa s tem, da preprečijo kisiku zraka dostop h gorečemu predmetu.

Gasilni prašek sestoji iz natrijevega bikarbonata in se uporablja za polnitev aparatov za suho gašenje. Suho gasimo manjše požare mineralnih olj ali tam, kjer bi bilo mokro gašenje radi morebitnega dotika z električnim tokom nevarno.

Izvrstno sredstvo za gašenje je tetraklorov ogljik, osobito za gašenje mineralnih olj, maščob

Gasilska četa Letuš.

Kljub temu, da se v našem strokovnem glasilu ne oglasamo, nikar ne mislite, da naša gasilska četa spi spanje pravičnega. Nikakor ne! Če pogledamo nazaj in napravimo bilanco večletnega neumornega dela, lahko z zadoščenjem ugotovimo, da se je naša četa od svojih prvih skromnih početkov pa do danes razvila v prav krepko organizacijo. — Leta 1931. si je ob 25letnici svojega obstoja nabavila motorno brizgalno, čisti dobički vsakoletnih prireditev pa četi omogočajo, da se letno izpopolnjuje z gasilnim orodjem in opremo. V letu 1939. pa si je četa nabavila krasen prapor, ki so ga izdelale čč. šolske sestre v Mariboru. Na binokosni pone deljek je bil prapor, ki mu je kumovala gđc. Sulzer Savina, slovesno blagoslovljen. Slovesnosti se je kot zastopnik župe udeležil tudi župni starešina tov. Goložranc, ki nam je ob tej priliki povedal mnogo vzpodbudnih besed in nam vlil poguma za nadaljnje delo. V načrtu imamo tudi zgraditev lastnega doma, ki naj bi kot hram prosvete služil tudi kulturno-prosvetnemu razmahu naše gasilske čete. Seveda so sedanjne razmere, ki vladajo v Evropi, potisnile realizacijo tega načrta za nekaj let v bodočnost. Prepričani pa smo, da nam bo tudi ta načrt prej ali slej uspel. — Ne bilo bi prav, če bi se ob tej priliki ne spomnili tudi našega najstarejšega, še vedno aktivnega člana Franca Oštirja, ki že od ustanovitve čete pa do danes zvesto služi gasilskim idealom. Kljub temu, da bo čez par let zadel že sedmi križ na svoj hrbet, je še vedno mladeniško

čil in poln idealov za gasilsko delo. Polnih 33 let že vztrajno deluje pri organizaciji. Nikjer in nikoli ga ne manjka, vedno je kot pravi gasilec na mestu, ker se kot tak zaveda dolžnosti, ki mu jo nalaga težka gasilska služba. Pri gašenju požara se je že parkrat občutno ponesrečil, a kljub temu ni izgubil volje in ljubezni do prostovoljnega in požrtvovalnega dela, ki ga vrši že polovico svoje življenjske dobe. Bog naj te, dragi tovariš Oštr, ohrani v našem krogu še mnogo, mnogo let!

To in ono

Zrak iz zemlje za podzemsko zaklonišče. Lani so v Curihu preizkusili nov izum: s pomočjo enostavne naprave se lahko sesa zrak iz zemlje in se uporablja v zaprtih podzemskih zakloniščih. — Izumitelj Stauber je ugotovil, da je v zemlji stalno večja količina svežega zraka. Iznašel je napravo, s katero lahko ta sveži zrak iz zemlje sesa. Za pogon naprave zadostuje navaden dubilator ali aparat za sesanje zraka.

Stauber je svoj izum sam preizkusil. S tremi svojimi prijatelji se je zaprl v globoko podzemsko zaklonišče in je v njem ostal celo noč. Vsi štirje so v zaklonišču kadili in se zabavali, medtem pa sproti pisali in beležili svoje občutke in ugotavljali s pomočjo posebnih priprav množino uporabljenega zraka. Po deveturnem bivanju v zaklonišču so ugotovili, da imajo v zraku še 26 % kisika. Ves čas preizkušnje so bili vsi štirje pod stalnim nadzorstvom. — Naprava se je baje zelo dobro izkazala.

Vojna propaganda — učinkovito bojno sredstvo. Dandanašnja sploš-

in slično, ter pri požarih na električnih napravah, če ne more škodovati strojem. V zaprtih prostorih pa moramo biti oprezní, ker lahko nastanejo zdravju škodljivi plini.

Najboljše sredstvo za gašenje večjih požarov tekočin in maščob je pena. Pena je lažja od vseh tekočin, zato plava na goreči površini in jo pokrije. Ker je zelo žilava, onemogoča kisiku zraka dostop do goreče tekočine, s čimer zaduši ogenj. Vrh tega se pilepi tudi ob navpične stene in torej deluje tudi v takih primerih. Pri uporabi pene ne povzročamo prav nobene škode z vodo, škoda po peni pa je le neznatna.

Razlikujemo kemično in mehanično peno. Kemična pena je prav dobra pri požarih tekočin (bencina, petroleja, olja itd.) ter pri požarih maščob. Kemična pena nastane, če gotova kislina učinkuje na sol in se istočasno meša z vodo in proizvajalcem pene.

Največje, in sicer epohalne važnosti je izum mehanične pene, ki bo v doglednem času izpodrinila vsa ostala umetna sredstva za gašenje. Mehanična ali zračna pena se proizvaja mehaničnim potom tako, da se proizvajalec pene meša z vodo. Le-ta se iz tekočega pretvori v peneče stanje. Mehanična pena je dokaj cenejša od kemične, zato jo lahko uporabljamo tudi pri požarih cenejših snovi, odnosno pri navadnih podstrešnih, sobnih in sličnih požarih.

Peno lahko dovajamo na požarišče le v ceveh, ki so znotraj gumirane. S posebnim širokim lijakom jo izlivamo po goreči površini ali jo z večjim ročnikom brizgamo ob stene. Pri tem izjemoma postopamo narobe kakor pri gašenju z navadno vodo. Gasimo namreč od zgoraj navzdol, ne pa od spodaj navzgor.

Žilavost in lepljivost pene je odvisna od množine proizvajalca pene, ki ga dodajamo vodi. To dodajanje se da poljubno uravnati.

S tem zaključimo to poglavje, akoravno bi bilo mogoče še marsikaj zanimivega povedati o teoriji gorenja in gašenja. Vendar gre na tem mestu le za to, da seznanimo naše gasilce z nekaterimi fizikalničnimi in kemičnimi pojavi, ki imajo odločilen vpliv na gasilsko taktiko. Kdor izvajanj o teoriji gorenja in gašenja ni razumel, tudi ne bo razumel izvajanj o gasilski taktiki v naslednjih poglavjih.

SMERNICE ZA GASILSKO TAKTIKO PRI POŽARU

Če poznamo teorijo gorenja in gašenja, bomo spoznali osnove za gasilsko taktiko nekako sami od sebe. Vemo, da nam je ogenj lahko nevaren in zahrbtn sovražnik, kos smo mu lahko le s svojo bistroumnostjo in hrabrostjo. Spričo nenadnosti, s katero nastane ogenj, in spričo naglice, s katero se razširja, se moramo boriti proti njemu ne samo z vsemi potrebnimi silami in sredstvi, temveč tudi s premeteno, smotrno in udarno taktiko.

Kdor koli ob požaru lahko pomaga, najsi bo priložnostni pomagač ali gasilec, naj se ravna po sledečih smernicah:

- Najprej je treba reševati ogrožene ljudi!
- Nato ogroženo živino!
- Manjši požar naj se takoj pogasi!
- Po potrebi je treba poklicati nadaljnjo pomoč!
- Preprečiti se mora razširjenje ognja!
- Priti je treba do legla požara in ogenj z vsemi močmi pogasiti!

Kdor hoče začeti pravilno gasiti ali izdati pravilne ukrepe za gašenje, si mora poprej ustvariti kolikor toliko jasno sliko o položaju. V to svrhu si mora zastaviti sledeča vprašanja in si nanje hitro poiskati pravilne odgovore.

- Ali so človeška življenja v nevarnosti?
- So živali v nevarnosti?
- Kaj gori, kakšen je obseg in kje je leglo požara?
- Ali je nevarnost, da se požar razširi in kje je ta nevarnost največja?
- Ali je nadaljnja pomoč potrebna?
- Kje je najbližja voda za gašenje?
- Kje je najkrajši in najboljši dohod do ognja?

Ko si je o položaju kolikor toliko na jasnem, naj nemudoma stori svojo dolžnost, seveda upoštevajoč osnovne smernice pravilne gasilske taktike. Osnovne imenujemo one glavne smernice gasilske taktike, ki so se izkazale kot najbolj pravilne in učinkovite in se splošno lahko po njih ravnamo, ne glede na število in vrsto gasilskega orodja.

Gasilska taktika nam prvenstveno nalaga dolžnost, da rešujemo ljudi in nato živali, ki so v nevarnosti; vsakdo naj jih skuša rešiti, pa naj zgo-

na (totalitarna) vojna uporablja obilico raznovrstnih bojnih sredstev za doseg končnega cilja — premagati sovražnika. Eno takih sredstev je propaganda, ki vpliva na sovražnikovo vojaško in civilno prebivalstvo.

Moralna sila neke vojske in tudi civilnega prebivalstva v zaledju se v vojni pokaže v hrabrosti na bojiščih in v disciplini zaledja. Znano je, da je morala zelo važna činjenica v vojni. Že Napoleon je svojčas trdil, da je tri četrtine zmage odvisne od morale v vojni. Zato je razumljivo, kako važna je propaganda, ki lahko zrahlja dobro razpoloženje sovražnikovo ter zmanjša s tem njegovo borbenost in odpornost.

Propaganda lahko deluje na razne načine. S pomočjo radia, po letakih in brošurah in pa potom agentov, ki pridejo v sovražnikovo zaledje.

Propaganda s pomočjo radia je lahka tam, kjer so fronte stalne in blizu druga drugi, kakor je to sedaj na francosko-nemškem bojišču. Postavijo se na primernih mestih veliki zvočniki in po njih se objavljajo za sovražnika neugodne in neprijetne vesti z namenom vplivati na sovražnikovo vojaštvo. Radijske postaje s posebnimi propagandnimi govori in skrbno prikrojenimi, dostikrat lažnimi poročili vplivajo na sovražnikovo zaledje, vznemirjajo prebivalstvo in slabijo njegovo odpornost. Tak način propagande je najuspešnejši, če radijske oddajne postaje oddajajo na istih valovnih dolžinah kakor postaje, ki jih zaledju navadno posluša.

Letaki se lahko mečejo v sovražnikove strelske jarke ali pa se trosijo iz letal na bojišče ali glo-

boko v zaledju. Ravno tako se trosijo in širijo razne brošure (knjižice). V vsakem primeru vsebujejo letaki in brošure ali resnična, za sovražnika neprijetna dejstva, ki jih vojaštvo ali civilno prebivalstvo v splošnem ne pozna, ali pa neresnične, tendenciozne podatke in poročila, ki neugodno vplivajo na dobro razpoloženje.

Nevarni so posebni agenti, ki se spustijo navadno iz letal v sovražnikovo zaledje, posebno v tistih krajih, kjer prebivalstvo ni popolnoma zanesljivo in vdano vodstvu. Agenti pa seveda lahko pridejo tudi skozi nevtralne države v sovražnikovo državo.

Naloga takih agentov je, da sami ali s pomočjo posebnih zaupnikov širijo defetizem in nerazpoloženje v sovražnikovem zaledju, razširjajo razne vznemirljive vesti in tako ustvarjajo paniko, kar vpliva seveda posredno tudi na vojsko, oziroma na vojaštvo na fronti. Tak agenti lahko tudi poškodujejo razne naprave, telefonske in prometne naprave, zastrupljajo vodo in živež, uničujejo električne naprave, organizirajo vstajstvo proti vojaškim in civilnim oblastvom itd.

Vojna propaganda je v dandanašnjih vojnah uspešno orožje. Proti njemu je samo eno sredstvo uspešno: trdna narodna in državljanska zavest ter brezpogojno zaupanje v narodno in državno vodstvo.

Izpraznitev podstrešij
— nemški predpisi za njo. — Zakon o zaščiti pred napadi iz zraka predpisuje v podrobnostih, kaj je treba storiti, da se požarna nevarnost zmanjša. Tako tudi točno predpisuje glede izpraznitve podstrešij. Pre-

rijo medtem še tolikšne druge vrednosti. Te imajo v vsakem primeru manjšo vrednost od živih bitij.

V drugi vrsti zahteva gasilska taktika, da ugotovimo, kaj in kje gori ter kje in kolikšna je nevarnost, da se požar še bolj ne razširi. Če gre za manjši požar, ki še nikogar ne ogroža, ga moramo nemudoma in z najbolj priročnim sredstvom za gašenje malih požarov pogasiti. Če ni polne sigurnosti, da bomo požar z razpoložljivimi močmi in sredstvi v najkrajšem času premagali, moramo nemudoma priklicati nadaljnjo pomoč.

V tretji vrsti moramo skrbeti, da se ogenj še bolj ne razširi. V to svrhu mu moramo preprečiti vse poti do drugih gorljivih snovi in predmetov. Onemogočiti mu moramo ne samo neposreden prehod na sosednje zgradbe, temveč tudi posreden, potom letečih isker in ogorkov.

Sele v zadnji vrsti moramo večji ogenj obkoliti, ga omejiti na vedno manjši obseg in čimprej popolnoma pogasiti. Vselej pa gre prednost obrambi, predvsem obrambi ogroženih sosednjih zgradb. Dokler ne razpolagamo v to svrhu s brizgalnimi, branimo z zasilnimi sredstvi in pripomočki, n. pr. z aparati za ročno gašenje, z vedri, mokrimi metlami, s peskom in slično. Iz območja požara hitro odstranimo vse gorljive snovi in predmete. Po potrebi tudi porušimo manjše gorljive zgradbe, da ustvarimo prazen varnostni pas.

Pri samem gašenju požara je odločilne važnosti, s čim in kako gasimo. Kadar gasimo z vodo, moramo vedeti, kako je treba z njo gasiti. Saj ne gre za to, da brizgamo, temveč kako in kam brizgamo. Ravnati se moramo pač po osnovnih pravilih taktike gašenja, osobito pa moramo biti dobro izvežbani v sami tehniki gašenja.

Z vedrom brizgamo na gorečo opazno steno drugače kakor polivamo z njim goreči, na tleh razliti špirit. Dočim brizgamo na steno z močnim curkom, tega pri špiritu ne smemo storiti, da ga ne razpršimo po sobi. Vodo brizgamo ob prizemno-opazno steno drugače, kakor navzgor na strešno ogrodje. Kako brizgajmo vodo v raznih primerih, je težko opisati. Vse to je treba temeljito vaditi pri praktičnih vajah na šolskem ogrodju. Vaj ne smemo omejiti zgolj na polivanje vode z vedri, škafi in raznimi drugimi posodami, niti jih ne smemo omejiti zgolj na nekaj izbranih gasilcev. Obsegati morajo tudi brizganje z berglovko, z aparati za ročno gašenje in s cevovodom; izuriti pa moramo prav vse gasilce. Potem bodo tudi v resnih primerih pravilno in smotrno brizgali.

S curkom ne smemo brizgati zgolj v plamen, temveč naravnost na goreči predmet! Hitro moramo s curkom pogasiti pravo leglo požara!

V to svrho moramo priti tik do legla požara! Proti izžarevajoči vročini se zavarujemo z zaščitno prho ali s kakim zasilnim zaklonom. V to svrho nam lahko služijo: večji zaboj, prevrnjena miza, sneto krilo sobnih vrat, večji pokrov ali slično. Ta zaklon od časa do časa obrizgamo z vodo, da se ne vname.

V neposredni bližini požara napredujemo seveda po vseh štirih in se leže zaklanjamo pred ognjem in vročino. Pri tleh smo najbolj varni pred dimom in najlaže kljubujemo morebitnemu butajočemu plamenu. Pri tleh je vedno še nekaj zraka; če nam ga primanjkuje, pa tiščimo usta tik ob ustnik ročnika. Tam ga zlepa ne zmanjka. Če nimamo mask, si pomagamo z mokrim robcem ali še bolje z gobo, ki jo namočimo v kis. Eno ali drugo držimo med zobmi. Tako precej časa lahko kljubujemo dimu.

Ne smemo brizgati kar na slepo v dim in ogenj! Ognju se moramo prej približati in prej moramo ugotoviti, kje je leglo požara. Zato napredujemo z zaprtim ustnikom. **Če brizgamo na slepo, povzročamo nepotrebno škodo!** Povzročamo pa tudi nezaželen dim in vodno paro in teže najdemo leglo požara.

Ko smo našli leglo požara, brizgamo vanj iz neposredne bližine ter s polnim in ravnim vodnim curkom; z njim moramo zadeti naravnost v živ ogenj, nikakor zgolj v plamen!

Seveda moramo z gašenjem začeti ob robu ognja! Gasiti pa moramo od spodaj navzgor! Če brizgamo sedaj sem, sedaj tja, ognja kajpak ne moremo dobro pogasiti. Tramič, ki smo ga ravno kar pogasili, se bo zopet vnel, ko drugod nadaljujemo z brizganjem. Če pa brizgamo venomer v sredino, potem se požar krog in krog hudo razdivja. Torej moramo ogenj sistematično napadati, in sicer z njegovega skrajnega zunanjega roba ter od spodaj navzgor.

Curek moramo po tem pravilu usmerjati vselej le na gotovo točko. Šele ko je tam ogenj temeljito pogašen, ga usmerjamo na drugo točko. **Najprej pogasimo požar nosilnih konstrukcij, nato gasimo goreče vodoravne površine od spredaj navzad, oziroma navpične stene od spodaj navzgor; vse lepo po vrsti!**

povedano je v onih delih zgradb, ki bi mogle biti pri letalskih napadih napadeni, shranjevati razno šaro, po nepotrebem zbirati lahko vnetljive reči in vzdrževati reči, ki se težko odstranijo. Uradno je točno določeno, katere zgradbe pridejo v poštev. Predvsem veljajo predpisi za vse zgradbe, ki stojijo v sklenjeni zazidavi, in sicer: za zgradbe, ki so pozidane polodprto ali sklenjeno brezizjemno; za zgradbe, ki stojijo v skupinah druga poleg druge; če so višje ko dve nadstropji, če so vse skupaj daljše ko 75 m ali če je presledek med njimi manjši ko 5 m; za vsa poslopja, ki zavzemajo površino vsaj 1000 m², in vsa poslopja, za katera to odredi policija iz ozirov pasivne brambe.

Za majhne naselbine in kmečke hiše, ki stojijo na samem, predpisi ne veljajo.

Šara so vse vnetljive reči, ki lastniku niso stalno potrebne ali se malo uporabljajo.

Za nepotrebno zbiranje lahko vnetljivih reči se smatra zbiranje ali kopičenje lahko vnetljivih porabnih predmetov, ki se najbrž tekom enega leta ne bodo rabili in ki otežujejo gašenje požara.

Za reči, ki se težko odstranijo, se smatrajo taki predmeti, ki jih v primeru alarma za protiletalsko brambo ni mogoče takoj odstraniti v druge manj ogrožene zgradbe.

Izvršitev teh predpisov nadzoruje policija, ki lahko dovoli v gotovih primerih tudi izjeme.

Požarna nevarnost v šolah, gledališčih itd. Za vsako poslopje, kjer se zbira mnogo ljudi, je treba poleg predpisov upravnih oblastev in gradbenega zakona imeti načrt,

kako se bo v primeru požara ali druge nesreče posloppje hitro izpraznilo. Ljudi je treba za izpraznjenje tudi vedno in vedno znova vaditi. Posebno važen je tak načrt in so take vaje za šole — v mestih in na deželi. Upamo, da se bodo načrti in vaje kmalu uredili že z ozirom na določila uredbe o državni mobilizaciji.

Vojno letalstvo in letalci

(Konec)

Uspeh oglednega in opazovalnega letalstva, oziroma službe, ki jo to letalstvo vrši, je mnogo-krat odvisen od lastnosti in oborožitve letal in od izvežbanosti ter sposobnosti letalcev, ki to službo vršijo.

Letalstvo za sodelovanje s suhozemsko vojsko mora biti sposobno, da vrši ogledne in opazovanja v velikih in malih daljavah, kakor tudi borbene ogledne. Letala za ogledne v velikih daljavah morajo biti zelo hitra, morajo imeti sposobnost za hitro vzletenje, da se lahko izogonejo napadom sovražnih lovskih letal. Letala za bližnje ogledne in poizvedovanja morajo biti napravljena tako, da lahko hitro menjajo brzino, kar je potrebno pri borbah v zraku in za možnost pristankov in vzletenja na malem prostoru. Oborožitev oglednih letal mora biti taka, da se lahko uspešno branijo od napadov iz zraka in da lahko sama napadajo.

Za uspešno delovanje letalstva, ki sodeluje s suhozemsko vojsko, je potrebna čim tesnejša zveza med letalci in poveljstvom, za katerega ti letalci delujejo. Mnogo-krat je uspeh odvisen tu-

Slišali smo že, da je pri gašenju bistvene važnosti oni pritisk, s katerim udari vodni curek na goreči predmet. Vodni curek napravi, slično kakor kamen, ki ga odvržemo, najprvo skoraj ravno pot, nakar pade v vedno ostrejšem loku proti zemlji. I kamen i vodni curek imata v prvem delu poti največjo moč, sredi poti manjšo, dočim v zadnjem delu poti ta moč vedno hitreje pojema. Ko voda v zadnjem delu poti vedno počasneje in že precej razpršena pada na ogenj, se je vrhu tega precejšen del spreminja radi izžarevajoče vročine v paro in učinek gašenja je toliko manjši! Če vse to pomislimo, potem brez nadaljnega razumemo, **da moramo ogenj zadeti s čim krajšim, ravnim in polnim curkom!** Zato naj drži gasilec-brizgač ročnik v isti višini kakor je samo leglo požara. To čisto lahko stori le leže na tleh. Če se postavi v višino plamenov, ne more več brizgati v ravni črti.

Vodni curek naj udari z vso silo ob goreči predmet, da prodre voda v njegovo zunanje staničevje (v njegove gube in špranje) in ga tako hitro ohlaja. Čim pade temperatura goreče snovi pod njeno vnetišče, preneha snov oddajati gorljive pline. Dokler le-ti zgorevajo, vidimo plamen. Pri požaru gori torej gotova snov in gorljivi plini, ki jih dotična snov oddaja. Le zgorevanje gorljivih plinov se nam pokaže kot plamen. Ko vse to pomislimo, tudi razumemo: **gasiti moramo snov samo, da ubijemo dve muhi z enim udarcem: i požar snovi i požar plinov, ki jih snov razvija!**

Z dolgim curkom, t. j. z zadnjim delom curka, gasimo le pri obrambi, ko n. pr. poškrpimo slamnate ali lesene strehe, večji kup dračja, slame ali slično. Na žalost pa je še danes mnogo gasilcev, ki »napadajo« ogenj v višjem nadstropju z dolgim curkom, katerega brizgajo skozi okno z zunanjega stajališča na cesti. S tem povzročijo samo nepotrebno škodo, ne da bi obvladali požar. Še bolj nesmiselno pa ravnaajo, če brizgajo pri požaru podstrešja z dolgim curkom na streho.

Tako smo spoznali nekatere važnejše osnovne smernice za gasilsko taktiko pri požaru. Ostale smernice bomo bolje spoznali v naslednjih poglavjih, v kojih okvir spadajo.

V

REŠEVANJE LJUDI OB POŽARU

Vselej je prva in glavna naša dolžnost: najprej in takoj rešiti človeška življenja, ki so v nevarnosti. Zastaviti moramo vse sile, da jih rešimo!

Naj zgorijo še tolikšne vrednosti, nikdar ne smemo dopustiti, da ogenj ugonablja človeška življenja. Točno in zanesljivo moramo pri vsakem požaru ugotoviti, da-li so ljudje v nevarnosti ali ne. Tozadevnim navedbam domačih ali drugih veljaj vsa naša pozornost! Če ni stoodstotne gotovosti, da je sleherni stanovalec gorečega poslopja izven nevarnosti, moramo vse prostore temeljito in sistematično pregledati. Posebno skrbno moramo pregledati zadimljene prostore. Pri tem je treba na stečaj odpreti okna in vrata, razen če vodijo v še bolj zadimljene prostore ali v prostore, v katerih je ogenj. Pregledati moramo stranske prostore, tudi skrinje, omare, postelje, skratka vsa skrivališča in vse kotičke; nerazodni ljudje se često vanje zatekajo pred dimom in nato lahko izgubijo zavest. Nezavestne ali po dimu omamljene osebe moramo čimprej spraviti na svež zrak.

Če pri manjših požarih ni neposredne nevarnosti za stanovalce višjih nadstropij, naj prodre odločen gasilec po zgolj zadimljenem stopnišču do njih in naj jih pomiri. Če je pri gašenju dovolj pomagačev, naj stanovalci višjih nadstropij mirno ostanejo v svojih stanovanjih.

Ako pa je odstranitev stanovalcev res potrebna, potem naj nastopijo gasilci z vso odločnostjo. Najbolj naravna in zato najboljša pot za umik je vselej stopnišče. Po njem tudi prodiramo do ogroženih ljudi, ako je to mogoče. Če stopnišče ni več varno, rešujemo ljudi skozi okno ali preko balkona. Najbolje je, da se pri tem poslužujemo lestev. Sicer spuščamo ljudi po vrvi.

Za spuščanje ljudi po vrvi iztegnemo 3 m dolg konec sicer daljše rešilne vrvi. Ta konec zložimo v sredi, nakar ga položimo pred nami stoječi in proti nam obrnjeni osebi preko tilnika, tako da ji visita krajši ($1\frac{1}{2}$ m dolgi) in tudi daljši konec preko trebuha k tlom. Z vsako roko vzamemo po en konec vrvi in ga ovijemo dotični osebi od spredaj pod pazduhi proti hrbtu. Na hrbtu križamo krajši z daljšim koncem vrvi in potegnemo vsak konec po svoji prejšnji poti nazaj proti trebuhu. Tu zvezemo oba konca vrvi s križnim vozlom. Nato namestimo na vrv zavoro za vrvi, jo vklopimo v karabinar svojega gasilskega pasu, nakar lahko z eno samo roko spuščamo dotično osebo. Gasilce moramo dobro izvežbati za tako reševanje poedinih oseb, akoravno je le malo verjetno, da bo tako reševanje kdaj potrebno. Skoraj vselej bomo ljudi lahko reševali po stopnišču ali vsaj po lestvi. Če

di od pravih taktičnih in tehničnih priprav. Taktična priprava vsebuje proučevanje nalog in določitev značaja uglednega poleta v zvezi s proučevanjem situacije na zemlji in v zraku, vse seveda v okviru dobljene naloge. Možnost uspeha je tem večja, čim skrbnejše se prouči dobljena naloga in situacija. Tehnična priprava vsebuje podrobnosti o načinu izvršitve dobljene naloge, glede letenja, opazovanja, fotografiranja, vzdrževanja zveze itd., kar je zelo važno za uspešno izvršitev naloge.

Posebno važna je naloga oglednega letalstva v tem, da pravočasno pošilja poročila onemu poveljniku, za katerega deluje. Zato je potrebno, da se zveza organizira na več načinov in se tako pošiljanje poročil čim bolj zasigura.

Letalstvo za sodelovanje z mornarico ima predvsem nalogo, da z ogledi in opazovanjem nudi poveljstvu podatke o razporedu in delu sovražnih edinic. Posebno vodno letalstvo je namenjeno sodelovanju z mornarico ter ima nalogo, da zbira podatke o delu in kretanju sovražne mornarice in da lastni mornarici pomaga v boju.

Delovanje vodnega letalstva je težje in zahteva mnogo skrbnejše priprave in tudi mora biti sposobno, da vse naloge najtočneje izvrši. — V splošnem so pa vodna letala urejena, kakor letala za suhozemsko službo in se od njih bistveno ne razlikujejo, saj tudi vršijo slične naloge.

Letalci. Pravilna in uspešna uporaba sodobnega letalstva je odvis-

na od dobre organizacije vseh vrst služb v letalstvu. Za letalsko službo je pa treba mnogo raznih ljudi-specialistov. Letalstvo v prejšnjih vojnah je moglo uspevati tudi z relativno malim številom specialistov, danes to ni več mogoče. Danes mora letalstvo razpolagati z velikim številom ljudi, ki so telesno popolnoma zdravi in sposobni, ki imajo odlične moralne lastnosti in ki so vojaško in strokovno najbolje usposobljeni, da morejo pravilno izvrševati veliko delikatnih in zamotanih nalog. Ljudje, ki vzdržujejo in pripravljajo letala in njihovo opremo, morajo biti zelo dobro izvežbani in zelo skrbni, ker je od njihovega dela največkrat odvisen uspeh sploh.

Letalsko osebje se deli na osebe za letenje in na strokovno pomožno osebje (neletalci). Osebe za letenje se zopet deli na pilote, opazovalce, bombardierje-strelce, radio-telegrafiste-strelce in mehanike-strelce.

Nobeno letalo ne more vzleteti brez pilota, izvršitev uspešne naloge je največ odvisna od njegove sposobnosti. Glede na velike brzine sodobnih letal mora biti strokovna usposobljenost vojnega pilota odlična, sicer ne more voditi letal. Nezadostna usposobljenost in izurjenost pilota ne vpliva samo na slab uspeh, ampak lahko tudi uniči letalo in njeno posadko.

Izredno važna je tudi služba opazovalca. Od opazovalčeve sposobnosti je odvisna sploh opazovalna služba z letali, zato se usposabljanju opazovalcev posveča čimvečja pažnja.

Delovanje bombardierskega letalstva ni mogo-

pa moramo reševati več ljudi, a jih ne moremo spraviti po stopnišču ali po lestvi, jih rešujemo z lovnico ali drčo.

Dokler predpriprave za reševanje skozi okno ali preko balkona niso končane, je treba pomirjevalno vplivati na ljudi. S prepričevalno odločnostjo jih moramo odvrniti od prenapljenih korakov, ki bi utegnili povečati nesrečo. Srčen in odločen reševalec v takih trenutkih lahko prepreči nepotrebno in često nepopravljivo zlo.

Pri reševanju skozi okno ali preko balkona je najvarnejša pot po mehanični lestvi. Pri nižjih zgradbah tudi po navadni kljukasti ali stikalni lestvi. Ljudje se običajno raje umaknejo po lestvi kakor n. pr. po drči ali z vrvjo. Če odnašamo po dimu omamljene osebe po lestvi, moramo biti zelo oprezní, ker utegne biti obtežitev lestve prevelika. Tudi postanejo take osebe često nemirne.

Lovnica ali drča največkrat ni takoj pri roki, vrh tega pa je njena pritrditev zelo zamudna, često radi elektrovodov ali sličnih ovir celo ni mogoča.

Če ni druge možnosti za rešitev, se je treba v skrajni sili zateči h skoku. Skok je vselej nevaren, tudi če se skače v skakalni prt. Pri skoku na tla omilimo doskok s slamo ali s senom, ki ga nasteljemo v visok kup. Če je slučajno v bližini kup gnoja, skočimo nanj. Ponoči moramo doskočišče dobro razsvetliti.

V gotovih primerih moramo skrbeti za drug zasilen izhod ogroženih ljudi, n. pr. pri požaru kinematografa, ki nima dovolj zasilnih vrat. Morda nam s primernim orodjem uspe pravočasno porušiti tanjše polje stranskega zidu in napraviti zadostno odprtino za umik ljudi.

Če se kaki osebi vname obleka, jo moramo takoj tesno oviti v odejo, prt ali plašč. Nato ji moramo izpodmakniti noge in jo položiti na tla. Končno jo moramo hitro povaljati po tleh in jo krog in krog močno potrepljati, dokler ognja popolnoma ne udušimo.

Toliko o reševanju ljudi na samem požarišču. Nadaljnja reševalna dela spadajo v poglavje o taktiki samarijanske službe, odnosno k samarijanski prvi pomoči.

VI

REŠEVANJE ŽIVALI OB POŽARU

Ko smo rešili morebiti ogrožene ljudi, rešujemo predvsem živali, ki so ogrožene. To je v go-

tovih ozirih še težje delo ko reševanje ljudi. Žival nima razuma, pri požaru vrh tega izgublja prirojen nagon, često celo po krivdi tolikanj pametnega človeka, ki pri reševanju ne skriva svojega razburjenja in ga prenaša na žival. Zato bodimo pri reševanju živali hladnokrvni in mirni, da si ne naprtimo nepotrebnega dela! Tuji obrazi utegnejo vznemirjati žival, zato naj jo po možnosti spravljajo iz ogroženega hleva domači; žival jih raje uboga. Često pa se žival trdovratno brani zapustiti hlev. V takih primerih poskusimo z zvijačo, sicer pa s silo.

Večje živali vodimo posamič iz hleva. Gručo ljudi pred hlevskimi vrati razženemo, da se živali ne plašijo. Ako damo vprežni živini opremo, se da skoraj vedno voljno voditi iz hleva. Sicer jo prisilimo z bičem! Če se preveč ne mudi, potiskamo konje in govedo ritensko iz hleva. Vznemirjenim konjem in govedu natakemo na glavo kako vrečo, da ne podivjajo, ko vidijo ogenj. Zadostuje tudi, če jim glavo pokrijemo z odejo, suknjo ali plaščem. Reševanje prašičev je često dosti težavno. Ko smo odprli svinjake, skušajmo prašiče v čredi izgnati iz hleva. Če to ne gre, jih moramo prijeti za zadnje noge in siloma izvleči iz hleva. Če jih primemo za sprednje noge, nas prašiči ugriznejo. Vrh tega se z zadnjimi nogami upirajo ob prag svinjaka oziroma hleva. Laže je z ovcami, ki rade slede ovnu-vodniku; tega izvabimo ali s silo spravimo na prosto. Perutnino zbašemo v vreče.

Samo po sebi se razume, da spravimo rešene živali s požarišča na kraj ali v prostor, kamor ne sežejo požarni dimi. Rešene živali moramo dobro privezati ali zapreti, da v svoji brezglavosti ne zbeže nazaj v ogroženi ali celo goreči hlev.

Čebele pazljivo odnesemo v panju na prostor, kamor ne seže dim. Med prenosom naj bo luknja za izlet zadelana. Takoj po prenosu pa jo moramo zopet odpreti.

Dim zelo škoduje živalim. Zato moramo izprazniti tudi zgolj zadimljene hleve, ki jih požar neposredno ne ogroža. Vsekakor moramo skrbeti za zadosten preprih in za dotok svežega zraka. Seveda le s strani, od koder ni nevarnosti letečega ognja. Zato rešujemo živali le na prostor, odnosno v prostore, ki ne ležijo v smeri vetra!

(Dalje sledi)

Plačaj naročnino! Pridobi nove naročnike!

če brez sodelovanja radiotelegrafistov, bombarderjev in pa mehanikov-strelcev (bombarderji so oni, ki mečejo, oziroma spuščajo bombe). — To osebe kakor tudi piloti in opazovalci morajo biti telesno zdravi in popolnoma sposobni za svoje delo, ker le tako lahko jamčijo za uspeh.

Uspeh letalstva je seveda v veliki meri odvisen tudi od usposobljenosti in skrbnosti letalcev, to je pomožnega tehničnega in drugega osebja, ki pripravlja letala za letenje. To službo navadno opravljajo mehaniki, orožarji, fotografi, radiomonterji in električarji. Mehaniki se morajo v splošnem brigati za dobro delovanje motorja in za brezhibnost letala sploh. Orožarji se morajo brigati za orožje (letalske topove, strojnice in metalce bomb). Fotografi morajo skrbeti za fotografske aparate in oni opravljajo delo v fotografskih oddelkih, radiomonterji in električarji pa se brigajo za brezhibnost radioaparatorov in celokupne električne inštalacije na letalu.

Iz vsega se vidi, da bo samo ono vojno letalstvo imelo uspehe, ki je pravilno organizirano, in najboljše material in najboljše izvežbano osebje. Zelo važno je tudi, da se določi pravilno razmerje med bombarderskim, lovskim in opazovalnim letalstvom v zvezi z vojno-politično situacijo države. Pri tem pa je treba vedno imeti pred očmi, da je oni, ki se samo brani, že premagan in da je največkrat napadanje najboljša bramba.

(Po članku letalskega majorja pilota-lovca Miodraga Lozića v »Narodni odbrani« št. 1, 1940.)

Mladi gasilci pri letalskih napadih

V sodobnih vojnah niso v nevarnosti le vojaki na bojišču, temveč tudi prebivalstvo v zaledju. Poročila o vojni na Finskem poročajo o letalskih napadih na neutrjena mesta in tudi o žrtvah letalskih bomb. Zato mora vsak poznati nevarnosti, ki nam grozijo od letalskih napadov in tudi kako se jih obvarujemo.

Letalci spuščajo na naseljene kraje posebne jeklene posode, ki so napolnjene z močnim razstrelivom in jih nazivajo bombe. Te bombe rušijo hiše in ubijajo ljudi. Zato se moramo pri napadih zateči v posebne prostore — zaklonišča, da se zavarujemo vsaj pred bombnimi drobcami in učinki silnega zračnega pritiska, ki ga povzročajo eksplozije bomb. Zaklonišče mora vzdržati tudi ruševine hiš, ki bi jih bombe ali pa zračni pritisk porušile.

Nevarne so tudi vžigalne bombe, ki prebijejo streho in obležijo na podstrešju. Na naših podstrešjih pa se nahaja mnogo navlake, kot stare žimnice, neuporabno pohištvo, zaboji itd. Vse to bi vžigalna bomba takoj vžgala. Požar bi se hitro razširil in kmalu bi bila cela hiša v ognju. Zato moramo podstrešno navlako odstraniti in podstrešje očistiti. Obenem pripravimo kup peska in lopate, da bomo lahko v slučaju potrebe vžigalno bombo zasuli s peskom in s tem preprečili njen učinek na okolico. Goreče trame in druge lesene dele ostrejša gasimo z mokrimi metlami in z vodo, ki jo polivamo iz veder.

Nihče ne ve, ali ne bo vojna vihra, ki divja po Evropi, zajela tudi nas. Bog daj, da bi nam prizanesla! Bodimo pa pripravljeni, da nas ne presejati. Zato moramo že sedaj delati zaklonišča in pospravljati podstrešja.

Številnih požarov, ki bi jih zanetile vžigalne bombe, ne bi mogli pogasiti gasilci. Zato bo imela vsaka hiša svoje hišne gasilce. Mladeniči in moške bodo po večini odšli k vojakom, hišni gasilci bodo torej starci, žene in po potrebi tudi mladina — mladi gasilci. Že sedaj se vadimo v metanju peska z lopato in skušajmo pogoditi cilj, ki je nad 5 m oddaljen. Isto delamo z vodo, ki jo skušamo v čim močnejšem curku zlit na določen cilj iz navadnega vedra.

Mladi gasilci se bodo morali vaditi tudi prenašati ranjence. Dva seveda ne bosta mogla prenašati nosilnice z ranjencem, štirim pa to ne bo delalo posebne težave.

Tudi za raznašanje poročil pred in po napadu bodo mladi gasilci prikladni. Gotovo bodo svojo nalogo izvršili vestno in zadovoljivo.

Poleg nevarnosti razstrelivnih in vžigalnih bomb pa mora mladi gasilec poznati tudi učinek bojnih strupov. Teh se obvarujemo s plinsko masko, v sili tudi z mokrim robcem ali kepo vlažne prsti, ki jo stavimo pred nos in usta. Nekateri strupi pa učinkujejo celo na kožo, zato nas ne varuje le maska in moramo obleči še posebno zaščitno obleko. Zato bodimo v vojnem času zelo previdni, kadar koli zaduhamo neobičajen smrad ali duh po lekarni. Slaščic, ki bi jih našli, ne smemo uživati, ker so lahko zastrupljene ali okužene z bolezenskimi klicami. Sovražnik bo namenoma

metal takšne slaščice, da bi moril. Tudi hrana in voda, ki ni spravljena v dobro zaprtih posodah, postane v dotiku z bojnimi strupi neužitna.

Mladi gasilci! Zanimajte se za zaščito pred letalskimi napadi — sodobna mladina mora dobro poznati te nevarnosti, da bo znala v resnem slučaju varovati svoje zdravje in življenje.

Očiščeno podstrešje

Miške danes se plašijo,
kaj je vendar temu vzrok?
Po stopnicah dol hitijo,
plašno begajo okrog.

Raj v podstrešju so imele,
dolgo let v miru tod.
V stari žimnici živele
in vzgojile svoj so rod.

Po zabojih so skakale,
tekale iz kota v kot,
stare stole so glodale,
le čemu gredo od tod?

Ker prišli ljudje so gori,
čistili ves božji dan.
Vse znosili so že doli,
prebelili vsak so tram.

Zdaj v podstrešju vse je prazno,
le še pesek, voda, sod.
To seveda je porazno
za ubogi mišji rod.

Tudi v kleti ni obstanka,
hud ropot tam doli je:
Zaklonišča hiši manjka,
delajo ga že ljudje.

Hišo miši zapustijo,
vse k sosеду zdaj beži,
ki trpi še ropotijo
in za varnost ne skrbi.

Nagradna križanka (F. R.)

1	2	3	4			5	6	7
8					9			
10				11				
	12		13				14	
15		16				17		
18	19		20				21	
22		23				24		25
26					27			
28				29				

Vodoravno: 1 rožni venec, 5 poglavar beneške republike, 8 sveženj slame, 9 uta, 10 trobenta, 11 pastir, 12 ruda, 14 časovni medmet, 16 ni gost, nasprotno temu, 18 ok, 20 če se mu jezik zatika, 22 jed, 24 se pridobiva iz premoga, 26 moško ime, 27 hrana, 28 nasilna tatvina, 29 hraber vojščak.

Navpično: 1 druga besega za kučo, 2 kopno sredi vode, 3 bolezen, 4 pesnitev, 5 dolina, 6 leseno ogródje za betonski zid, 7 pramen svetlobe, 9 posoda, 11 vsevedec, 13 sosed, 15 gozdar, 17 rimski govornik, 19 bicikel, 21 del očesa, 23 lepilo, 25 vodna žival, 27 osebnosti zaimek.

Izžreban rešilec dobi za nagrado »Gasilski koledarček 1940«. Rešitve pošljite do 25. februarja t. l. na naslov: Gasilska zajednica, mladinski odsek, Ljubljana.

Sredstva skupne zaščite

Kot najvažnejša sredstva skupne zaščite, med katero spadajo sicer tudi sredstva in ukrepi za ugotavljanje in oznanjevanje preteče nevarnosti kakor tudi vsa bonifikacijska dela, ki po napadu omogočijo javnosti ponovno uvedbo običajnega življenja, — je smatrati zavetišča, oziroma zaklonišča.

Namen teh prostorov je, nuditi zavetje prebivalstvu pred učinki sovražnih napadalnih sredstev. Naloga zavetišč pa ni samo v tem, da ščitijo življenje prebivalcev, da vzdržujejo duševno odpornost in nudijo zavetje vsem duševnim in telesnim delavcem na kraju njihovega običajnega udejstvovanja. Radi tega je dana potreba po graditvi zavetišč in zasilnih zaklonišč ne samo po stanovanjskih hišah, kjer tvorijo izhodno točko najvažnejše oblike zaščite, t. j. hišne ali samozaščite, temveč tudi po šolah, uradih, tovarnah, javnih ustanovah in napravah in celo na javnih prostorih.

Za veliko večino krajev in dežel predstavlja napad z razdiralnimi (razstrelilnimi) bombami največjo nevarnost. Čeprav si mnenja vojnih strokovnjakov še niso docela enaka v tem, katero izmed napadalnih sredstev naj bi bilo naprimernejše, vendar se nevarnost omenjenih bomb v kombinaciji z zažigalnimi bombami more smatrati kot največja. Uporaba omenjenih bomb daje namreč napadalcu nedvomne prednosti: eksplozivne razdiralne bombe uničujejo tako živa bitja kakor tudi zgradbe in poslopja; množina potrebnega razstreliva za doseg enakega učinka je manjša kot množina bojnih strupov; končno pa so tudi nabavni stroški eksplozivov manjši kot stroški za nabavo bojnih strupov. V mestu je dalje mogoče organizirati dobro opremljeno in ustrezajoče poslujočo kemijsko zaščito znatno lažje, kot pa izgraditi varno zaščito pred razstrelilnimi bombami. Zato moremo vsekakor računati le z omejeno uporabo kemijskega odmetnega orožja, kar pa seveda ne more vplivati na potrebno izgradnjo tudi kemijske obrambe. Vendar pa je nevarnost, ki preti od uporabe razdiralnih bomb mnogo večja.

Učinke razdiralnih bomb moremo deliti na direktne (neposredne) in indirektne (posredne). Med prve štejemo: **udar** bombe, **vdor**, učinek eksplozije — **efekt mine** ter **podor**. Posredni učinki pa so: **eksplozivni val** (pozitivni in negativni zračni pritisk), **pretres** zemljišča, **drobci** bomb in razbitin ter **rušenje**.

Če navedenim posledicam zadetka razdiralne bombe prištejemo še učinek zažigalne bombe in bombe z bojnimi strupi, dobimo vrsto učinkov, pred katerimi mora ščititi zavetišče, oziroma zaklonišče.

Z ozirom na nastanek prostorov, ki nam služijo za tako zavetje, jih moremo deliti v naravna in umetna zaklonišča.

Med naravna prištevamo skalne votline, naravne jame, jarke, podzemske jame in tudi rudniške rove. Taka zavetišča pa brez posebnih priredb (adaptacij) predstavljajo navadno le objekte zasilnega značaja z omejeno uporabo, ki je predvsem odvisna od vremenskih razmer. Med

zavetišča te vrste moremo šteti, čeprav je njih nastanek umetnega značaja, tudi zasilna zaklonišča v obliki rovov, izkopanih v pobočja gričev ali v ravnini v obliki kljukasto se lomeče črte. Za tovrstna zaklonišča velja isto kot za naravne jarke in jame: če se primerno ne opremijo, nudijo le zavetje zasilnega in prehodnega značaja, posebno v slučaju napada z bojnimi strupi.

Nasprotno pa so umetno zgrajena zavetišča, t. j. prostori, ki so že pri gradnji stavbe same, ali pa naknadno v zgradbi ali pa poleg nje prirejeni nalašč v zaščitne svrhe, ono sredstvo, katero bo v največji meri ščitilo prebivalstvo.

Z ozirom na različne zahteve, ki jih stavimo do takih prostorov in z ozirom na namene, katerim bodo služili, razlikujemo vse mogoče tipe zavetišč od majhnih jeklenih stožcev za dve, oziroma štiri osebe, pa do ogromnih podzemskih prostorov, kateri naj bi vase sprejeli v slučaju potrebe tudi več tisoč oseb.

Umetna zavetišča moremo deliti v taka, ki se nahajajo v stavbi, ali v taka, ki so zgrajena izven stavbe same. Dalje ločimo med zavetišči, ki so zgrajena pod površino zemlje in med takimi, ki se dvigajo nad zemljo. V glavnem razlikujemo sledeče oblike:

1. Zavetišča, zgrajena in prirejena v kletih že obstoječih stavb.
2. Zavetišča, zgrajena v kletih novih stavb.
3. Zavetišča, zgrajena v pritličju hiš, ki nimajo kleti.
4. Kot zavetišče izdelano stopnišče stavbe.
5. Mala zavetišča v obliki železobetonskih ali jeklenih celic.

Vse navedene oblike je mogoče uporabiti v notranjosti stavb.

Kot zavetišča, zgrajena v obliki samostojnih objektov izven stavb, pa prihajajo v poštev:

1. Podzemski rovi izdelani iz:

- a) jekla, jeklene valovite pločevine in jeklenih lamel;
- b) železobetona, betona in opeke.

2. Podzemski tuneli, obdani z jeklenimi, železobetonskimi ali obzidanimi oboki.

3. Jaški, kubične ali valjaste oblike, izdelani navadno iz betona.

4. Prostostoječi stolpi, valjaste ali stožčaste oblike, izdelani iz železobetona.

5. Oklopna zavetišča, zgrajena v specialne namene iz ojačenega betona, podzemska ali nadzemska.

Med obema opisanimi vrstama poznamo vmesni prehodni tip zavetišč, večinoma nad zemeljsko površino. Taka zavetišča se z eno ali več stranicami naslanjajo na že obstoječe, močne stavbe. Izdelana so iz betona ter ojačena z jeklom ali naravnim lomljencem.

Kakor je različna izvedba teh zavetišč, tako je različna tudi njihova cena in pa zmožljivost. Seveda so za popolno varnost pred prej omenjenimi učinki polnih zadetkov vseh vrst bomb potrebna težka oklopna zavetišča ali pa zavetišča v obliki stolpov, katera pa so seveda zelo draga in se gradijo le v posebne namene. Zato je slučaj zidave zavetišča, ki nudi varnost tudi pred polnim zadetkom težkih bomb, v izgraditvi zavetišč za protiletalsko zaščito le redek.

Navadno hišno zavetišče, kakršno se prevedeva za zaščito prebivalstva v obsegu hišne zaščite, ima nalogo, da ščiti pred:

1. podorom gornjih nadstropij stavbe;
2. pred razvalinami;
3. pred učinki drobcev in
4. pred bojnimi strupi.

Taka zavetišča pa ščitijo tudi pred direktnim zadetkom manjših razdiralnih bomb. Praksa je namreč pokazala, da se vsled ekonomskih vzrokov za napade na neutrjene objekte in odprta mesta praviloma uporabljajo le bombe manjših velikosti od 50 do 100 kg.

Za prireditev hišnega zavetišča je glavno, da se poleg zadelanja in obložitve oken izvrši predvsem ojačenje stropne plasti prostora, ki bo služil kot zavetišče. V ta namen podpremo strop navadno z lesenimi nosilci, ki jih podklinimo, tla prostora nad zavetiščem pa obložimo s hlodi, vrečami peska in podobnim, kar zmanjšuje možnost vdora (penetracije) bombi, ki se je eventualno prebila skozi plasti nadstropij. Kvadratni meter stropa zavetišča, ki naj služi kot zaščita pred v bližini eksplodirajočimi bombami, posebno pred obema zračnima pritiskoma, razbitinami, drobci bomb, bojnimi strupi in pred težo eventualno podirajoče se stavbe mora vzdržati sledečo obremenitev (podirajočih se delov stavbe):

- 1000 kg pri stavbi do 2 nadstropij;
- 1500 kg pri stavbi do 4 nadstropij in
- 2000 kg pri stavbi nad 4 nadstropja.

(V obremenitev pa je od slučaja do slučaja vnesti tudi koristno breme in lastno težo stropa. Številke se morejo pač tudi izpreminjati v zvezi s kakovostjo in načinom stavbe same.)

Pri graditvi takih zavetišč je treba predvsem upoštevati, da se prostor, če je le mogoče, more izgraditi tako, da ustreza kakšni uporabi tudi v mirnem času. Seveda pa ne sme druga uporaba izpremeniti prostora tako, da ne bi bil več uporabljen v zaščitne namene.

Velika večina obstoječih kleti se da primerno preurediti v zavetišča. Neprimerni v take namene pa so prostori s parnimi ali kurilnimi kotli, z raznimi cevovodi, ali pa prostori z mnogimi vrati in okni, v kolikor ti nedostatki niso odpravljeni. Če poslopje nima kleti, uporabljive za zavetišče, je istega prirediti v pritličju. V ta namen je izbrati oni prostor stanovanja, ki je čimbolj oddaljen od prosto stoječih zunanjih sten poslopja. V vsakem slučaju pa mora poleg navadnega izhoda biti tudi vsaj en zasilni izhod (n. pr. skozi zavarovano okno), ki omogoča umik iz prostora, tudi če je podirajoča se stavba zasula redni izhod. Zavetišče pa mora razpolagati tudi z zasilnim straniščem, ki je oddeljeno od glavnega prostora in primerno opremljeno.

Za zaščito pred bojnimi strupi more zavetišče v vsakem slučaju razpolagati s predprostorom (zatvornico), v katerem se eventualno zastrupljeni prihajalec razkuži, kateri pa tudi onemogoča vdiranje bojnega strupa v zavetišče samo. Vsled tega morajo tudi zidovi zavetišča kakor tudi vse odprtine (okna, vrata) biti neprodušni, kar se doseže s primerno zatesnitvijo eventualnih razpok, poškodb, špranj in podobnega.

Posebno paznjo je polagati na prezračevanje zavetišča ali zaklonišča. Ker je predvidevati, da bo bivanje v takih prostorih včasih tudi dolgo trajno, je skrbeti za zadostno čisti zrak. Analogno z dihalnimi aparati, ki predstavljajo temelj tkzv. »protiplinske zaščite« in ki se delijo v filtrirne aparate (maske) in izolacijske aparate z rezervo kisika, imamo tudi

pri prezračevanju zavetišč dva načina obnavljanja zraka za dihanje. Tako poznamo:

1. **Neprodušno zgrajena zavetišča** z rezervnimi bombami kisika, ki stalno avtomatično ali pa od časa do časa dajejo svež kisik v prostor, in z napravami za regeneracijo zraka, (ki vežejo izdihano vlago in ogljikov dioksid) ter

2. **zavetišča s filtriranimi napravami**, katere skozi velik filter (cedilo) vsesavajo zunanji, mogoče tudi zastupljeni zrak, ki pa se v filtru očisti strupenih primesi.

Vsled male prostornine zavetišč je število oseb, ki bi iskale zavetje v zavetišču le omejeno. V nobenem primeru ne sme odpasti na eno osebo manjša površina tal kot 0.6 m^2 . V neprodušno zgrajenih zavetiščih ne sme biti kubatura manjša kot 3 m^3 prostora na osebo. V takih prostorih znaša potrebna količina komprimiranega kisika za enourno dihanje ene osebe 30 litrov. Obenem je za osebo potrebno tudi 100—150 g (čisti, oziroma tehnični produkt) kalijevega luga, da veže izdihani ogljikov dioksid. V isti namen se uporablja tudi natronovo apno, gašeno apno in apneni belež.

(Kakor je znano, vdihava mirujoči človek v eni uri ca 500 do 600 litrov zraka; v istem času pa izdihava 21 l ogljikovega dioksida in 40 g vodne pare. Vsebnost ogljikovega dioksida v zraku stanovanjskega prostora ne sme biti večja od 1 %, pri 3—4 % se že pojavljajo gotove motnje, posebno pri ljudeh, ki so bolni na srcu ali pljučih. Pri vsebnosti 10 % pa že obstoja življenjska nevarnost, medtem ko privede 20 % vsebnost ogljikovega dioksida že v par sekundah do popolne ohromitve dihalnega centra.)

Nasprotno pa so zavetišča s filtrirnimi napravami bolj ekonomična, ker omogočajo zavetje pri isti prostornini več osebam. Pri zavetiščih, kjer se zrak obnavlja s črpanjem zunanjega zraka skozi filtre, zadostuje eni osebi 1.5 m^3 prostora. Množina zraka, ki je potrebna eni osebi za dihanje v zavetišču tekom ene ure, znaša 500 l, če oseba mirno sedi. Zrak dovajajo črpalke na električni in ročni pogon. Slednji se uveljavi, če je električni tok prekinjen; v nasprotnem slučaju je uporaba električne sile ugodnejša, ker fizično delo človeka zahteva mnogo več zraka pri dihanju.

V nobenem slučaju pa ne sme vsebnost kisika v zavetišču pasti pod ca 16 %. Zrak, v katerem je le še 12 do 13 % kisika, ne zadošča več za življenje.

Umetno prezračevanje (s pomočjo črpalk in filtrov) pa omogoča izogniti se veliki nevšečnosti zavetišč: naraščajoči toploti. Ker nudijo zavetišča s filtrirnimi napravami poleg svoje ekonomičnosti tudi to prednost, katero hermetično zaprta zavetišča ne morejo doseči, se zadnja le malo uporabljajo.

Zavetišča je prirediti po nasvetu in nadzoru strokovnjakov. Zato se tu ne bomo spuščali v nadaljnje podrobnosti, tembolj, ker je predmet v poljudni obliki že obdelan. (Knjižica ing. St. Dimnika: »Kako naj si uredimo naše domove za obrambo pred letalskimi napadi«, Ljubljana 1939.) Omenjeno naj bo le to, da zavetišča ne smemo opremljati kot kleti, temveč da mu moramo dati čim udobnejši videz; nekaj ležišč, stolov, omara, kakšna stara preproga, miza bo poleg obvezne opreme učinkovala vse bolj domače in prijetno. Za razsvetljavo v zavetiščih je uporabljati izključno električno energijo, bodisi iz omrežja ali iz lastnih virov (mali dinamo-stroj, akumulatorska baterija, suhi galvanski členi); petrolejka ali

sveča sta nedopustni, ker uporabljata za gorenje kisik, obenem pa proizvajata ogljikov dioksid. Razumljivo je, da je tudi kajenje v takih prostorih docela nedopustno in prepovedano. Ker je v kletnih prostorih navadno hladno, je skrbeti za pokrivala in odeje. Prebivalstvo, ki v zavetiščih išče zavetja, mora biti primerno oblečeno. K opremi vsakega hišnega zavetišča prištevamo poleg vsega omenjenega še sledeče: pitno vodo s kozarci, nekaj živil, toplo pijačo v termos-steklenicah, sredstva za zatesnjevanje, rezervne baterijske svetilke, eventualno nekaj rezervne obleke in močno orodje (lopatе, krampe, sekire, lomilne drogove, klešče, kladiva, močna dleta, pile, žage — vse v številu, ki odgovarja velikosti zavetišča). Omenjeno je že, da mora zavetišče imeti tudi kloset, ki pa mora biti oddeljen od glavnega prostora in opremljen s potrebnim materialom. Že prej omenjeni predprostor naj bi kot zatvornica, ki brani dostop bojnim trupom in kot čistilni in razkuževalni prostor — vseboval sledeče: posebno hišno lekarno, opremljeno tudi s sredstvi za prvo pomoč poškodovancem po bojnih trupih, nosilnico (tudi zasilno), primeren umivalnik z brisačo in vedrom, nekaj stolov, dalje razpršilko za uničevanje eventualno prinesenih bojnih trupov, gumijaste rokavice ter kakšno gasilno pripravo.

Pred samim vhodom v predprostor pa je namestiti dobro se zapirajoč zaboj ali veliko kanto, ki služi za shranjevanje oblačil, ki so prišla v dotiko z bojnimi trupmi, dalje posodo s klorovim apnom, vrč vode; končno se nahaja tu še nizek ploščat zaboj, napolnjen z žaganjem in klorovim apnom, s katerim se odrgnejo čevlji osebe, ki vstopa v zavetišče, če je bila predhodno prišla v dotiko s tekočim bojnim trupom.

V zavetišču mora vedno vladati popoln red; vsako razburjanje je škodljivo, ker se v takem stanju porablja večje količine zraka za dihanje. Vsi se morajo ravnati po navodilih vodje (paznika) zavetišča; zapustiti pa se sme zavetišče šele po danem znaku prenehanja nevarnosti.

Kakor je omenjeno že v začetku poglavja, razlikujemo celo vrsto različnih zaklonišč, ki služijo raznim namenom. Tako imamo n. pr. zaklonišča za potrebe raznih uradov in oblastev, pa tudi zaklonišča po velikih stanovanjskih hišah, ki se močno razlikujejo od zgoraj opisanega malega prirejenega hišnega zaklonišča, predvsem po dimenzijah. Za večja zaklonišča velja pravilo, naj bodo razdeljena v več prostorov, ravna se pri tem po številu oseb, ki bodo iskale zavetje. Seveda je v takem slučaju pomnožiti tudi število pomožnih prostorov in zasilnih izhodov. Isto velja seveda še v povečani meri pri velikih skupinskih javnih zakloniščih ter pri industrijskih zavetiščih, pri katerih je itak treba upoštevati druge konstruktivne smernice. Pri javnih zakloniščih pa je popolna disciplina prebivalcev še posebno potrebna in se je nujno ravnati po določenih zakloniščnega reda in navodilih čuvajev, tako za časa bivanja v zavetišču kakor tudi pri prihodu in zapuščanju istega.

»GASILEC« izhaja vsakega 1. v mesecu in stane za člane letno 20 din, za čete in župe 25 din, za občine in druga oblastva ter zasebnike pa 30 din. Naročnina za inozemstvo 40 din. Posamezna številka stane 2.50 din. — List izdaja Gasilska zajednica za dravsko banovino v Ljubljani, zanjo odgovarja Franc Kramberger, mestni uradnik v Mariboru. — Urednik Franc Kramberger, mestni uradnik v Mariboru. — Tisk Tiskarne sv. Cirila v Mariboru, predstavnik Albin Hrovatin.